

Inkeri Nevalainen & Niina Sarkkinen

**JOSKUS ME UNOHDETAAN, ETTÄ ME OLLAAN TURVAPAIKANHAKIJA JA
OLEMME NIINKU TASA-ARVO MUITA IHMISIÄ KOHTAAN**

Maahanmuuttajien kokemuksia osallistumisesta Ystävyysskeskuksen järjestämään monikulttuuri-
seen vapaa-ajan toimintaan kotoutumisen tukena

**JOSKUS ME UNOHDETAAN, ETTÄ ME OLLAAN TURVAPAIKANHAKIJA JA
OLEMME NIINKU TASA-ARVO MUITA IHMISIÄ KOHTAAN**

Maahanmuuttajien kokemuksia osallistumisesta Ystävyysskeskuksen järjestämään monikulttuuri-
seen vapaa-ajan toimintaan kotoutumisen tukena

Inkeri Nevalainen & Niina Sarkkinen
Opinnäytetyö
Syksy 2021
Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Tekijät: Inkeri Nevalainen & Niina Sarkkinen

Opinnäytetyön nimi: Joskus me unohdetaan, että me ollaan turvapaikanhakija ja olemme niinku tasa-arvo muita ihmisiä kohtaan – Maahanmuuttajien kokemuksia osallistumisesta Ystävyysskeskuksen järjestämään monikulttuuriseen vapaa-ajan toimintaan kotoutumisen tukena

Työn ohjaajat: Mira Schroderus & Päivi Tervasoff

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2021

Sivumäärä: 55 + 1 liite

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kuvailla, millaisia kokemuksia maahanmuuttajilla on Ystävyysskeskuksen vapaa-ajantoimintaan osallistumisesta ja sen tarjoamasta tuesta kotoutumiseen, sekä saada selville, miten he toivoisivat toimintaa jatkossa kehitettävän. Opinnäytetyön työelämän yhteistyökumppanina toimi Vuolle Settlementti ry:n Ystävyysskeskus. Se järjestää monipuolista kaikille avointa vapaa-ajantoimintaa sekä tarjoaa ohjausta ja neuvontaa maahanmuuttajataustaisille henkilöille. Ystävyysskeskuksen työntekijät voivat hyödyntää opinnäytetyöstä saatuja tietoja suunnitellussaan ja kehittäessään toimintaansa.

Tutkimuksen tietoperustassa käsitellään kotoutumista, maahanmuuttajien hyvinvointia sekä järjestötoiminnan merkitystä kotoutumisen tukena. Lisäksi tietoperustassa korostuvat vuorovaikutuksellisen kotoutumisen ja osallisuuden käsitteet. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineistonhankintamenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Tutkimukseen osallistui neljä henkilöä ja haastatteluista saatu aineisto analysoitiin teemoittelemalla.

Tutkimuksen tulosten mukaan haastateltavat olivat kokeneet vapaa-ajan toiminnalla olleen positiivisia vaikutuksia heidän kotoutumiseensa. He olivat saaneet mahdollisuuksia osallistua ja toimia yhdenvertaisina muiden kanssa ja tämän myötä kokeneet osallisuutta. Vastajaat pitivät tärkeänä myös mahdollisuuksia vaikuttaa heihin kohdistuviin ennakkoluuloihin ja asenteisiin tutustumalla suomalaisiin. Haastateltavat pitivät suomen kielen taitoa erittäin tärkeänä ja he kokivat oppineensa kieltä vapaa-ajantoimintaan osallistuessaan. Vastauksissa korostuivat myös sosiaalisten suhteiden ja hyvien ohjaajien suuri merkitys. Tuloksissa tuli esille, että vastaajat toivoisivat vapaa-ajantoimintaan enemmän suomalaisia osallistujia, koska he olivat kokeneet suomalaisiin tutustumisen vaikeaksi. Jatkotutkimusehdotuksena esitämme tutkimusta siitä, miten suomalaisia osallistujia saataisiin toimintaan enemmän.

Asiasanat: kotoutuminen, osallisuus, maahanmuuttajien hyvinvointi, järjestötoiminta.

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

Authors: Inkeri Nevalainen & Niina Sarkkinen

Title of thesis: "Sometimes we forget that we are asylum seekers and we are equal to other people."
Immigrants' experiences of participating in multicultural leisure activities organized by the Friendship Center in support of integration.

Supervisors: Mira Schroderus & Päivi Tervasoff

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2021

Number of pages: 55 + 1 appendix

The purpose of this thesis was to describe the experiences of immigrants who have participated in leisure activities organized by Ystävyysskeskus and how this supported their acculturation. The aim was also to find out how they would like these activities to be developed. The research was done in collaboration with Ystävyysskeskus, which is part of Vuolle Settlementti ry. It organizes diverse leisure activities, which are open to all, and offers guidance and advice to immigrants. Employees of Ystävyysskeskus can take advantage of the results of this study in planning and developing their activities.

The theory base of the research consists of acculturation, the well-being of immigrants, and the importance of organizational activities supporting acculturation. The study was a qualitative research and the method used was theme interview. The materials were collected by four individual interviews and were analysed by thematic analysis method.

The results of the research shows that the interviewees had experienced positive effects in their acculturation by participating in these leisure activities. They had had opportunities to participate and act equally with others and as a result they had experienced inclusion. Respondents also considered it important to have opportunities to influence prejudices and attitudes against them by getting to know Finns. Interviewees considered learning Finnish to be very important and they felt they had learned the language by participating in these activities. The replies also highlighted the importance of social relations and good instructors. The study revealed that the responders would like to see more Finnish participants in the leisure activities, because they had found it difficult to get to know Finns. As a proposal for further research, we propose research on how to get more Finnish participants into the action.

Keywords: acculturation, inclusion, immigrants well-being, organizational activities

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	YHTEISTYÖKUMPPANIN ESITTELY	8
3	MAAHANMUUTTO JA KOTOUTUMINEN	10
3.1	Maahanmuuttajan määritelmä	10
3.2	Vuorovaikutuksellinen kotoutuminen	12
3.3	Laki kotoutumisen edistämisestä ja kotoutumisen kaksisuuntaisuus.....	13
4	MAAHANMUUTTAJIEN HYVINVOINTI	15
4.1	Maahanmuuttajien hyvinvointitutkimukset	16
4.2	Maahanmuuttajan osallisuus	18
4.3	Maahanmuuttajien sosiaalinen tuki	19
4.4	Maahanmuuttajien opiskelun tukeminen	19
4.5	Maahanmuuttajiin kohdistuvat ennakkoluulot ja asenteet.....	21
5	JÄRJESTÖTOIMINNAN MERKITYS KOTOUTUMISEN TUKENA.....	23
5.1	Monikulttuurinen vapaa-aika ja sen kehittäminen	24
5.2	Yhdessä kotoutuva Oulu	27
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	28
6.1	Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	28
6.2	Tutkimukseen osallistujat	29
6.3	Tutkimusaineiston hankinta	30
6.4	Aineiston analysointi.....	32
6.5	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	32
7	TULOKSET	35
7.1	Vapaa-ajantoiminnan tarjoama tuki kotoutumiseen	35
7.2	Vapaa-ajantoiminnan kehittäminen	41
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	45
9	POHDINTA	48
	LÄHTEET.....	51
	LIITTEET	56

1 JOHDANTO

Kansainvälinen muuttoliike on viime vuosina noussut tärkeäksi puheenaiheeksi monissa maissa. Kaikki muuttajat eivät jää maahan pysyvästi, mutta monista tulee yhteiskuntien uusia jäseniä, joiden tulisi sopeutua uuteen maahan ja kulttuuriin. (THL, Kotoutuminen ja osallisuus 2019.) Maahanmuuttoa tapahtuu useista eri syistä: ihmiset muuttavat työn, opiskeluiden tai perhesuhteiden takia, tai he joutuvat pakenemaan esimerkiksi sodan vuoksi (THL, Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus 2020).

Suomessa on tehty 2010-luvun alussa tutkimuksia maahanmuuttajien hyvinvoinnista. MAAMU- ja UTH- tutkimukset ovat tuottaneet tietoa maahanmuuttajien terveydestä, hyvinvoinnista, työmarkkinatilanteesta ja syrjimiskokemuksista. Tutkimuksien mukaan säännöllisellä vapaa-ajan toimintaan osallistumisella on positiivinen vaikutus hyvinvointiin. (Koskinen, Luoma, Rask & Solovieva 2012, 216-217.)

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Ystävyyskeskuksen kanssa. Vuolle Settlementi ry:n Ystävyyskeskus järjestää monikulttuurista vapaa-ajantoimintaa, johon kuuluu erilaisia viikoittain koontuvia ryhmiä sekä tapahtumia ja leirejä. Opinnäytetyön tarkoitus on kuvailla, miten maahanmuuttajat ovat kokeneet monikulttuuriseen vapaa-ajantoimintaan osallistumisen tukeneen heidän kotoutumistaan, sekä tuoda tietoa siitä, millä tavoin osallistujat toivoisivat toimintaa kehitettävän, jotta se voisi tukea heidän kotoutumistaan entistä paremmin. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineisto kerättiin teemahaastatteluilla. Tutkimukseen osallistui neljä henkilöä, jotka ovat osallistuneet Ystävyyskeskuksen järjestämiin vapaa-ajantoimintojen ryhmiin.

Järjestöillä on Suomessa tällä hetkellä merkittävä rooli maahanmuuttajien kotouttamisessa yhteistyössä kuntien ja kaupunkien kanssa (Bloigu 2014, 258-259). Järjestöt kartuttavat muun muassa asiakkaidensa osallisuutta ja hyvinvointia. Ne välittävät ja huolehtivat ihmisistä sekä rakentavat ja vahvistavat toimintaan osallistuvien identiteettiä ja luovat polkuja osallistumiselle. (Pihlaja 2010, 35.) Monikulttuurisen vapaa-ajan toiminnan hyvä lähtökohta on, että kokemus toiminnasta on jokaiselle henkilökohtainen. (Honkasalo & Souto 2007, 115, 121.) Ohjaaja työskentelee suomalaisessa työpaikassa oman kulttuurin mukaisesti, ja samanaikaisesti tutkii ja syventää tietoa muiden kulttuurien edustajien tavoista hahmottaa asioita ja tilanteita (Bremer & Haavikko 2009, 32).

Oppimistavoitteenamme on vahvistaa omaa ymmärrystä aiheesta ja saada lisää tietoa vapaa-ajantoiminnan ja siihen osallistumisen merkityksestä kotoutumiselle ja osallistujien hyvinvoinnille. Lisäksi tavoitteenamme on oppia, miten voisimme sosiaalialan ammattilaisina ja ohjaajina tukea maahanmuuttajia heidän kotoutumisessaan entistä paremmin ja olla mukana kehittämässä palveluita, jotka vastaavat erilaisista taustoista olevien henkilöiden tarpeisiin.

2 YHTEISTYÖKUMPPANIN ESITTELY

Vuolle Setlementti ry on voittoa tavoittelematon yhdistys, joka tarjoaa hyvinvointi-, yhteisö- ja koulutuspalveluita. Vuolteen hyvinvointipalveluiden tavoitteena on edistää ihmisten elämänlaatua, vuorovaikutusta ja yhteenkuuluvuutta yhdistyksen toiminta-alueella. (Hyvinvointipalvelut 2021.) Ystävyysskeskus kokoaa erilaiset monikulttuuriset hankkeet yhteen ja se toimii osana hyvinvointipalveluita järjestäen monipuolista vapaa-ajantoimintaa sekä ohjausta ja neuvontaa maahanmuuttajataustaisille henkilöille. Toiminnoissa on mukana niin kantaväestöä kuin eri kulttuureista Suomeen tulleita maahanmuuttajia. (Ystävyysskeskus 2021.)

Vuolteen organisaatiossa Ystävyysskeskus on osa Vuolteen opistoa ja Vuolteen hyvinvointipalveluita. Ystävyysskeskus on toiminut kaksi vuotta, mutta sen alaisuudessa toimiva Ystävyystalo jo 20 vuotta. Ystävyysskeskuksessa on useita eri pituisia- ja rahoitteisia hankkeita, joiden yhteinen nimitäjä on monikulttuurisuus. Ystävyysskeskuksessa on kolmenlaista toimintaa: vapaa-ajan toimintaa, koulutusta sekä ohjausta ja neuvontaa. Tällä hetkellä Ystävyysskeskuksessa toimii muun muassa Ystävyystalo (Stea), Suomen kieli polkuna työelämään -koulutus ja Radikalisoitumista ehkäisevä nuorisohanke. Päättäneitä hankkeita ovat muun muassa perustaito- ja digitaitohanke sekä sujuvaa suomea työelämän tarpeisiin –koulutus. Tavoite on, että hankkeissa saadut hyvät käytänteet ja toimintamallit jäisivät elämään Ystävyysskeskukseen. (Ristolainen 2021.)

Ystävyysskeskuksen toiminnassa korostuvat vahvasti osallisuus ja yhteisöllisyys. Se järjestää vapaa-ajantoimintaa, joka vahvistaa osallisuuden ja mukanaolon kokemuksia ja sen toiminta perustuu kotoutumisen kaksisuuntaisuuden edistämiseen. Kotoutumisen kaksisuuntaisuuden perusedellytyksenä on, että sosiaaliset kontaktit maahanmuuttajien ja kantaväestön välillä lisääntyvät. Ystävyysskeskus pyrkii toimintansa kautta vaikuttamaan myös yleiseen asenne- ja arvoilmapiiriin Oulun seudulla. Se osallistuu kotoutumisen ympärillä käytävään keskusteluun ja toiminnan kehittämiseen ja on omalta osaltaan mukana luomassa myönteistä asenneilmapiiriä. (Ystävyystalon toimintasuunnitelma 2020.)

Ystävyysskeskuksen vapaa-ajantoimintaan kuuluu erilaisia ryhmiä, tapahtumia ja leirejä (Ystävyysskeskus 2021). Viikottaisilla ryhmillä on erilaisia teemoja, kuten sukupuolisensitiiviset miesten ja naisten ryhmät, äiti-lapsi-ryhmä sekä läksypuryhmät. Kaikille avoin Kamukuppila on matalan kyn-

nyksen yhteisöllistä olohuonetoimintaa. Toiminnan kohderyhmänä ovat Oulun seudulla asuvat aikuiset maahanmuuttajat, jotka tarvitsevat mielekästä tekemistä vapaa-ajalleen ja tukea sosiaalisten verkostojen luomisessa, sekä kantasuomalaiset, jotka ovat kiinnostuneita kulttuurienvälisestä vuorovaikutuksesta. (Ystävyystalon toimintasuunnitelma 2020.)

Ystävyyskeskuksen Ystävyystalo on toiminut Oulussa 20 vuotta, minkä aikana maahanmuuttajien määrä kaupungissa on kolminkertaistunut. Kolmannen sektorin toimijoilla on tärkeä rooli kotoutumisen tukemisessa esimerkiksi vapaa-ajantoiminnan, osallisuuden ja yhteisöön kiinnittymisen näkökulmasta. Ystävyyskeskuksen toiminnassa korostuvat kokonaisvaltainen kohtaaminen, yhteisöllisyys ja ongelmien ennaltaehkäiseminen. (Ystävyystalon toimintasuunnitelma 2020.)

Keväällä 2020 myös Ystävyyskeskuksen tavallinen ryhmätoiminta keskeytyi COVID-19-pandemian takia ja siirtyi teknologian kautta välitettäväksi. Ryhmätoimintoja jatkettiin kalenterin mukaisesti, mutta osallistujat olivat niissä mukana Zoom-sovelluksen kautta. Pandemian aikana toimintaa järjestettiin sekä lähitoimintana että etäyhteyksillä, ja ajoittain rajoitusten kiristyessä on siirrytty pelkkään etätoimintaan. Etätoimintaan siirtyminen saattoi olla joillekin vaikeaa, jos kaikilla osallistujilla ei ollut asianmukaista laitteistoa tai teknistä osaamista laitteiden käyttöön, jolloin he eivät voineet osallistua toimintoihin (Pohjola, Kemppainen & Väyrynen 2012, 310).

3 MAAHANMUUTTO JA KOTOUTUMINEN

Suomi on monikulttuuristunut lähivuosien aikana nopeasti ja maahanmuuttajien kotouttaminen on ollut haastavaa puutteellisten tietojen ja kokemusten takia. Kolmas sektori ja vapaaehtoiset on otettu mukaan toteuttamaan kotoutujille suunnattua ohjelmaa, jotta toimeentulo ja sen aiheuttamat haasteet saataisiin minimoitua ja kaksisuuntainen kotoutuminen toteutuisi. (Esikoto 2018.)

Valmistautuessamme tutkimuksen tekemiseen olemme perehtyneet kotoutumiseen, monikulttuurisen vapaa-ajan toiminnan järjestämiseen ja osallistujien kokemuksiin liittyviin tutkimuksiin. Kotoutumista ja maahanmuuttajien hyvinvointia on tutkittu useissa yhteyksissä, esimerkiksi vuonna 2019 FinMonik toteutti tutkimuksen kotoutumisen ja vapaa-ajan yhteydestä toisiinsa (Castaneda & Kuusio 2019, 122). Järjestöillä on iso rooli kotouttavassa toiminnassa maahanmuuttajien osallisuuden ja vuorovaikutuksen lisäämisessä, sillä niiden toiminta täydentää kuntien tarjoamia palveluita ja ne voivat usein toimia joustavammin, jolloin palveluiden muokkaaminen on helpompaa (Ekholm 2015, 17-18).

Kotouttava toiminta edistää maahanmuuttajien osallisuutta ja osallistumista. Osallisuutta edistämällä vähennetään eriarvoistumista ja ehkäistään syrjäytymistä, ja kokemus osallisuudesta on tärkeä myös ihmisten hyvinvoinnin kannalta. Yhteiskunnallisessa keskustelussa maahanmuuttajia pitäisi tarkastella yksilöinä tai oman kulttuurin edustajana, mutta se voi olla haastavaa, koska Suomessa puhutaan useita eri kieliä ja tulijat ovat lähtöisin lukuisista eri kulttuureista ja maista. (Söderling 2013, 17.) Turvapaikanhakijoina maahan tulleet ja heidän perheenjäsenensä ovat usein heikoimmassa asemassa. Hyvinvointia vahvistavia tekijöitä ovat uudessa kotimaassa hyväksi koettu elämänlaatu, oman perheen ja yhteisön tuki sekä luottamus suomalaiseen palvelujärjestelmään. (THL, Maahanmuutto ja hyvinvointi 2020.) Kotoutumisen yksi keskeisimmistä ulottuvuuksista on sosiaalisten suhteiden ja verkostojen rakentuminen. Niiden kautta yksinäisyyden tunne vähenee ja luottamus muihin ihmisiin ja sosiaalisiin instituutioihin lisääntyy. (Saukkonen 2020, 44.)

3.1 Maahanmuuttajan määritelmä

Suomi oli pitkään maastamuuttomaa, josta lähdettiin muualle työn perässä, mutta 1980-luvulta alkaen maahanmuutto alkoi painottua perheen yhdistämisestä tai pakolaisuudesta johtuviin syihin

työperusteisen muuton sijaan. 1990-luvulla Suomeen muutti vuosittain keskimäärin noin 13 000 henkilöä, ja 2000-luvulla maahanmuuttajien määrä alkoi kasvaa. Vuonna 2017 Suomessa oli ulkomaan kansalaisia noin 249 450, eli noin 4,5 % maan väestöstä. Maahanmuuttajien määrän kasvusta huolimatta Suomessa asuu muihin läntisen Euroopan maihin verrattuna vähiten ulkomaalaisia. (Väestöliitto 2020.) Vuonna 2015 Suomeen saapui pakolaiskriisin seurauksena ennätysmäärä turvapaikanhakijoita, yhteensä 32 476 henkilöä. Sen jälkeen tilanne on tasaantunut ja esimerkiksi vuonna 2018 turvapaikanhakijoiden määrä oli vähäisempi kuin ennen vuotta 2015. (Sisäministeriö 2020.)

Maahanmuuttaja on yleiskäsite henkilölle, joka on muuttanut maasta toiseen. Suomessa käsite viittaa yleensä ulkomailla syntyneisiin, ja siihen kuuluvat kaikki erilaisin perustein Suomeen muuttaneet henkilöt. Perusteita voivat olla esimerkiksi perhesyyt, työ, opiskelu tai lähtömaan tilanteesta johtuva pakolaisuus. (THL, Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus 2020.) Turvapaikanhakija on henkilö, joka hakee oleskeluoikeutta ja suojelua uudesta valtiosta. Turvapaikanhakija on muuttanut uuteen maahan mutta ei tiedä, minkä mittainen hänen oleskelunsa on ja saako hän jäädä maahan pysyvästi. Tämän takia päätöstä odottava turvapaikanhakija on epätietoisessa asemassa kotoutumisen suhteen. Turvapaikanhakijat eivät kuulu Suomessa kotouttamislain piiriin. (Sotkasiira 2018, 31-33.)

Maahanmuutto on valtioiden hallinnoimaa ja rajoittamaa toimintaa. Suomen maahanmuuton päälinjat perustuvat ulkomaalaislakiin (301/2004) sekä lakiin kansainvälistä suojelua hakevien vastaanotosta (746/2011). EU:n ulkopuolisista maista saapuvat maahanmuuttajat tarvitsevat oleskeluluvan, joka voidaan myöntää esimerkiksi humanitääristen syiden, perhesuhteiden, opiskelun, työntöön tai suomalaisen syntyperän perusteella. (Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2013, 8.) Keväästä 2016 alkaen Suomeen on tullut vain vähän turvapaikanhakijoita, joista suurin osa Euroopan unionin sisäisinä siirtoina. Maahanmuutto jatkuu tulevaisuudessa ja vastaisuudessa tulijoita saattaa olla enemmän, kun väestön ikääntyminen lisää ulkomaisen työvoiman rekrytoinnin tarvetta. (Saukko-nen 2020, 227-230.)

3.2 Vuorovaikutuksellinen kotoutuminen

Kotoutuminen on kaksisuuntainen prosessi, jonka tavoitteena on maahanmuuttajan kokemus yhteiskunnan täysivaltaisesta jäsenyydestä. Sen päämääränä on uudessa kotimaassa tarvittavien taitojen ja tietojen omaksuminen, jolloin maahanmuuttaja voi osallistua aktiivisesti yhteiskunnan eri toimintoihin. (THL, Kotoutuminen ja osallisuus 2019.) Kotouttamistyö voi olla kohtaamisia eri kulttuurien välillä, ja sen onnistuminen vahvistaa toimintaan osallistumisen mahdollisuuksia ja aktiivista kansalaisuutta uudessa yhteiskunnassa. Yksilö tarvitsee kykyjä toimia aktiivisesti ja mahdollisuuden päätöksentekoon itseään koskevissa asioissa. (Turtiainen, Kokkonen & Viitasalo 2018, 346.)

Vuorovaikutuksellisessa kotoutumisessa keskeistä on sosiaalisten suhteiden rakentuminen eri väestöryhmiin kuuluviin ihmisiin. Maahanmuuttajien integraatio helpottuu, jos heillä on monipuolisia ihmissuhteita ja kantaväestöön ulottuvia sosiaalisia verkostoja. Vuorovaikutuksellista kotoutumista tapahtuu erilaisissa yhteisöissä, yhdistyksissä ja järjestöissä. (Saukkonen 2020, 20.) Kuntien ja paikallisviranomaisten tavoitteena on kehittää hyvää vuoropuhelua, eri kulttuurien välistä vuorovaikutusta, osallisuutta sekä mahdollisuuksia maahanmuuttajien oman kielen ja kulttuurin säilyttämiseen. Kunnat kehittävät kotouttamiseen liittyviä palveluita ja toimenpiteitä yhteistyössä muun muassa järjestöjen kanssa. (Laki kotouttamisen edistämisestä 1386/2010.)

Kotoutuminen saattaa sisältää muutoksia elämän kaikilla osa-alueilla: esimerkiksi oma kieli ja kulttuuri, perhe ja sosiaaliset suhteet muuttuvat. Maahanmuuttajilla on yksilöllisiä eroja sopeutumisessa uuteen ympäristöön, ja joidenkin kohdalla kotoutuminen on joustavampaa ja nopeampaa kuin toisilla. Useimmissa tapauksissa kotoutuminen on vuosikausien, jopa vuosikymmenien mitaista. (Saukkonen 2020, 17-18.)

Uuteen maahan ja kulttuuriin sopeutumiseen vaikuttavat myös uuteen maahan lähtemisen syyt. Pakotettuna tai vapaaehtoisesti oman kotimaansa jättäneet henkilöt sopeutuvat eri tavalla. Muuttajan kykyyn sopeutua vaikuttavat myös hänen luonteenpiirteensä, esimerkiksi seurallisuus, avoimuus ja epävarmuuden sietokyky sekä kotimaan kulttuurin yhdenvertaisuus uuden kulttuurin kanssa. Kun yksi maahanmuuttaja oppii uuden kulttuurin tavat tarkkailemalla, saattaa toinen omaksumaan uuden kulttuurin heittäytymällä kaikkeen mukaan. Sopeutuessaan uuteen maahan maahanmuuttaja pohtii eroja kotimaan ja uuden kulttuurin välillä. Moni aiemmin yksiselitteinen asia täytyy miettiä uudestaan ja useat ennestään mahdottomalta tuntuvat asiat voivat olla helpompia hyväksyä uudessa maassa. (Koppinen & Pollari 2011, 20-21, 36.)

Kaikki maahanmuuttajat kokevat jonkin verran stressiä, joka liittyy kotimaan jättämistä seuraaviin muutoksiin. Stressiä aiheuttavat esimerkiksi vuorovaikutustilanteet, koska kommunikoinnissa pitää käyttää tulijalle vierasta kieltä. Maahanmuuttajien välillä on eroja siinä, miten näistä haasteista selvitään. Erot johtuvat yksilöllisistä, sosioekonomisista ja psykososiaalisista tekijöistä. (Schubert 2013, 63-64.) Uusi muutos elämässä saattaa aiheuttaa kriisin. Maahanmuuttajan pitäisi samaan aikaan sopeutua uuteen maahan sekä luoda itselleen verkostoa. Kriisi voi muuttua kantavaksi asiaksi maahanmuuttajan elämässä, jos hän pystyy kohtaamaan ja ratkaisemaan ongelmia omassa elämässään. (Koppainen & Pollari 2011, 36-37.)

Maahan muuttaneiden henkilöiden kotoutumisesta on haastavaa tehdä yleistyksiä. Suomessa ei ole vielä riittävästi tutkimuksia esimerkiksi toimintaympäristön ja kotoutumista edistävien palveluiden vaikutuksesta. Teoreettisia yleistyksiä on ollut hankala tehdä muun muassa erilaisten olosuhteiden ja tietojen vähäisyyden takia, sekä erilaisten väestöryhmien kesken. Suomessa pystytään vertailemaan keskenään kantaväestöä ja maahanmuuttajaväestöä, mutta silloinkin kantaväestöön saattaa kuulua henkilöitä, joiden toinen vanhemmista on syntynyt ulkomailla tai luokitellaan ulkomaalaistaustaiseksi. (Saukkonen 2020, 28-29.)

3.3 Laki kotoutumisen edistämisestä ja kotoutumisen kaksisuuntaisuus

Suomessa kotoutumista ohjaa laki kotoutumisen edistämisestä. Kotouttamisella tarkoitetaan kotoutumisen edistämistä ja tukemista viranomaistoiminnan, palveluiden ja kolmannen sektorin toimien avulla. Laki määrittelee kotoutumisen maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteiseksi kehitykseksi. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010. 1:3.1-2 §.) Lain keskeinen tavoite on tuoda kotouttamistoimet ja -palvelut kaikkien niitä tarvitsevien maahanmuuttajien saataville oleskelun perusteesta riippumatta (Saukkonen 2013, 95).

Kotoutumislain mukaan Suomeen pysyvästi muuttaneelle henkilölle tulee tarjota tietyt palvelut ja toiminnot. Päävastuu lain mukaisista palveluista on kunnilla sekä työ- ja elinkeinotoimistolla. Laissa mainitaan myös eri väestöryhmien välisen myönteisen vuorovaikutuksen ja yhdenvertaisuuden edistäminen. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010 2:29 §, 3:31 §.) Kansalaisjärjestöillä on

viranomaisten rinnalla keskeinen asema kotouttamista tukevien palveluiden tarjoamisessa, suunnittelemisessa ja toteuttamisessa. (Työ- ja elinkeinoministeriö, Kotouttamistyön periaatteet 2020.)

Maahanmuuton lisääntyessä kotoutumista edistävien palvelujen ja toimenpiteiden tarve kasvaa. Maahanmuuttajien määrän lisääntyminen edellyttää heidän tarpeidensa huomioon ottamista julkisia palveluja suunniteltaessa ja järjestettäessä. (Työ- ja elinkeinoministeriö, Kotouttamisen periaatteet 2020.) Kotoutumisen kaksisuuntaisuus tarkoittaa sitä, että myös kantaväestön ja vastaanottavan yhteiskunnan sosiaalisten instituutioiden ja palvelujärjestelmien on tärkeä ymmärtää ja ottaa huomioon mitä yhteiskunnassa tapahtuu. Tarvittaessa tehdään muutoksia, joilla edistetään yhdenvertaisuutta ja varmistetaan yhteiskunnan toimintojen sujuvuutta. Suomalaiset kotoutuvat maahanmuuton myötä muuttuvaan maailmaan, ja tämä laaja kokonaisuus ulottuu yksilötason erilaisuuden hyväksynnästä julkisten palveluiden kielivalikoimaan sekä rasismin ja syrjinnän vastaisiin ohjelmiin ja hankkeisiin. (Saukkonen 2020, 21.)

Monikulttuurisen työn avulla luodaan edellytyksiä kulttuurien väliselle yhteiselolle ja ennaltaehkäistään kulttuurieroihin liittyvää syrjintää. Yksilöt ja ryhmät voivat kyseenalaistaa vallitsevia käytänteitä ja tapoja: yksilöllä on oikeus kuulua kulttuuriseen ryhmään ja ryhmien välinen dialogi edistyy tarkastelemalla asiaa monikulttuurisuuden näkökulmasta. Samaan aikaan on hyvä tunnistaa, että kulttuurit saattavat olla sisäisesti ristiriidassa keskenään. Kotouttamistyössä saadaan aikaan sekä samaistumisen että eroavuuksien kokemuksia suhteessa muihin ihmisiin, yhteisöihin, uuteen yhteiskuntaan ja maahan. Kotouttaminen edellyttää kuuntelevaa työskentelyä. (Vuori 2015, 396.)

Kotoutumisprosessissa maahanmuuttajalla on aina osallistuva rooli. Maahanmuuttajan motivaatiolla, omatoimisuudella ja sitoutumisella on suuri merkitys, vaikka vastuu kotoutumiseen liittyvien palveluiden järjestämisestä on viranomaisilla. Kaksisuuntaisessa kotoutumisessa maahanmuuttaja edistää aktiivisesti omaa tilannettaan ja kotoutumistaan, ja yhteiskunta puolestaan tarjoaa mahdollisuuden aktiiviseen osallistumiseen. Kotoutumista voidaan tukea erilaisilla toimenpiteillä ja palveluilla, mutta pääasiassa kotoutuminen tapahtuu vuorovaikutuksessa suomalaisen yhteiskunnan keskellä, vapaa-ajalla ja koulu- tai työelämässä. (Kotouttaminen 2020, Kotoutumisen kaksisuuntaisuus.)

4 MAAHANMUUTTAJIEN HYVINVOINTI

Yhteiskuntapolitiikka on 1990-luvulta lähtien keskittynyt taloudellisen kasvun parantamiseen ja kilpailukyvyyn lisäämiseen, ja väestön tasa-arvoisuus, yhteiskunnallisten erojen tasaaminen ja perinteinen sosiaalipolitiikka ovat jääneet kehityksessä jälkeen. Ansioturvan ulkopuolella olevat ihmiset ovat köyhtyneet, koska perus- ja vähimmäisturva ovat jääneet jälkeen yleisestä ansiokehityksestä, ja väestöryhmien tulo- ja terveyserot ovat entistä suurempia ja pysyvämpiä. Tämän kehityksen myötä myös maahanmuuttokeskustelussa on alettu keskittyä ongelmiin ja leimata maahanmuuttajia syyllisiksi tilanteeseen. Suomalaisen hyvinvointivaltion rakennemuutos näkyy julkisten palveluiden karsimisena, tehostamisena ja yksityistämisenä, ja nykyään korostetaan yhteisvastuun ideologian sijaan yksilöiden vastuuta omasta terveydestään ja pärjäämisestään. Julkisten palveluiden rinnalla tai niitä korvaamassa on yhä enemmän kansalaisjärjestöjen ja yksityisten palveluntuottajien palveluita. (Malin & Anis 2013, 145.)

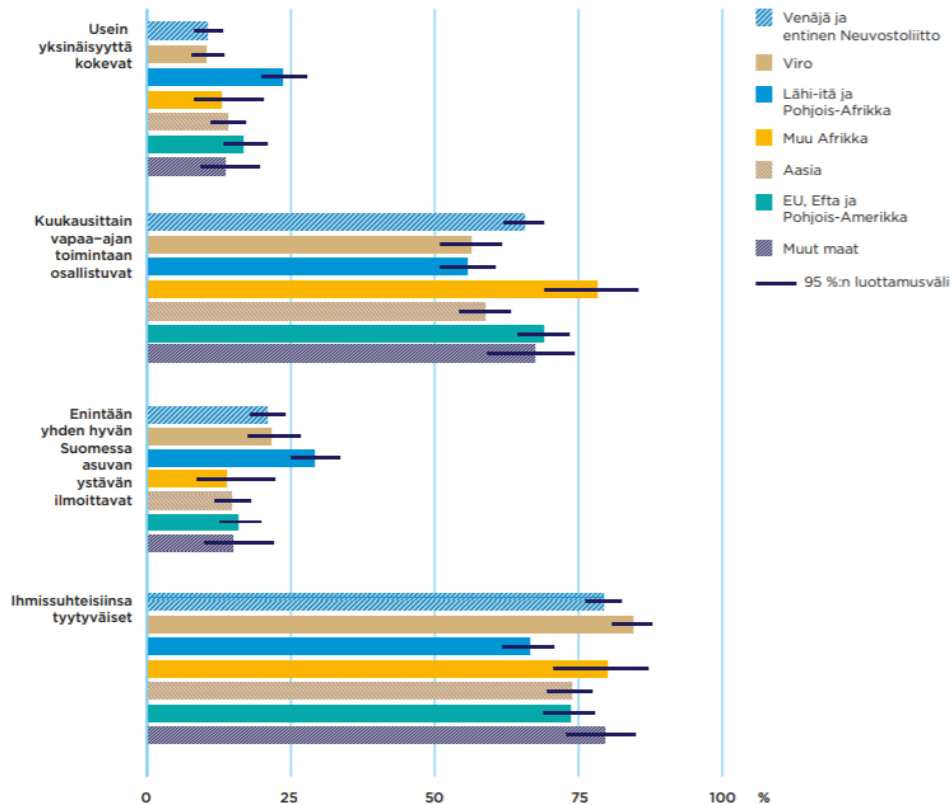
Hyvinvointiin vaikuttavat elinympäristö ja kulttuuriset tekijät. Kulttuuriset tekijät saattavat selittää eri kulttuurien välisiä subjektiivisia hyvinvoinnin eroja ja vaikuttaa niihin, ja siksi eroja on hankala mitata ja vertailla. (Puhakka 2017, 17.) Maahanmuuttajien hyvinvointiin vaikuttavat muun muassa maahanmuuton syy, maassaoloaika ja kulttuuriset käsitykset hyvinvointiin liittyvistä tekijöistä. Hyvinvointia edistäviä tekijöitä ovat esimerkiksi tyytyväisyys elinoloihin, hyväksi koettu elämänlaatu ja usko suomalaiseen palvelujärjestelmään. Hyvinvointia vähentäviä tekijöitä ovat esimerkiksi oleskeluluvan saamisen hankaluudet, vaikeus kotiutumisessa, heikot sosiaaliset verkostot Suomessa sekä huonot kokemukset muun muassa syrjinnästä. (THL, maahanmuutto ja hyvinvointi 2020.)

Kotoutuminen uuteen maahan herättää erilaisia tunteita ja psyykkisiä prosesseja, esimerkiksi kiittolisuutta, koti-ikävää ja pelkoa. Sopeutuminen uuteen maahan on prosessi, jota voidaan kuvata kolmen vaiheen avulla: saapumisvaihe, kohtausvaihe ja taakse katsomisen vaihe. Saapumisvaiheessa muuttuvat henkilön ulkoiset olosuhteet: koti, sosiaaliset suhteet, ympäristö ja kieli. Ne voivat aiheuttaa pelkoa, vierautta, hämmennystä ja avuttomuutta. Kohtausvaiheessa verrataan uuden maan olosuhteita omaan kotimaahan, ja taakse katsomisen vaiheessa yksilö kykenee jo yhdistämään vanhan ja uuden kulttuurin piirteitä muotoon, jotka sopivat hänelle itselleen. (THL, Kotoutuminen 2020.)

4.1 Maahanmuuttajien hyvinvointitutkimukset

Viime vuosina Suomessa on julkaistu erilaisia tutkimuksia maahanmuuttajataustaisen väestön hyvinvoinnista. Toistaiseksi laajin terveys- ja hyvinvointitutkimus Maamu on toteutettu vuosina 2010-2012 ja siinä on tutkittu venäläis-, somalialais- ja kurditaustaista aikuisväestöä Suomessa. Lisäksi vuonna 2015 toteutettiin Ulkomaista syntyperää olevien työ- ja hyvinvointitutkimus (UTH), jonka kohderyhmänä olivat Suomessa asuvat ulkomaista syntyperää olevat aikuiset. Edellä mainitut tutkimukset ovat lisänneet tietoa ja ymmärrystä ulkomaalaistaustaisten henkilöiden hyvinvoinnista. Koettuun elämänlaatuun vaikuttivat olennaisesti arviointi suhteessa lähtömaan tilanteeseen, kotoutumiseen liittyvät asiat sekä syrjintä uudessa kotimaassa. (Koskinen, Luoma, Rask & Solovieva 2012, 216-217.)

Vuosina 2018-2019 toteutuneessa ulkomailla syntyneiden hyvinvointitutkimuksessa tutkittiin myös sosiaalisen hyvinvoinnin vaikutuksia kotoutumiseen koko Manner-Suomessa. Tutkimus keskittyi muun muassa yksinäisyyden kokemuksiin ja vapaa-ajan toimintoihin osallistumiseen. Sen mukaan noin 63 prosenttia vastanneista osallistui erilaisiin vapaa-ajan toimintoihin kuukausittain ja miehet osallistuivat hieman naisia useammin. Tuloksien mukaan sosiaalinen hyvinvointi on yhteydessä suotuisaan kotoutumiseen. Lisäksi syrjinnän vastaisuus ja ehkäiseminen vaikuttavat hyvinvointiin. Tutkimuksessa tarkasteltiin maahanmuuttajien hyvinvointia erityisesti tulojen, terveyden ja asumisen kautta. Kaikkien näiden suhteen maahan muuttaneiden hyvinvointi jää selvästi jälkeen suomalaistaustaisista, mutta vaihtelu eri ryhmien välillä on suurta. Useimpien indikaattorien perusteella korkein hyvinvoinnin taso on muista EU-maista lähtöisin olevilla henkilöillä, kun taas Aasiasta ja Afrikasta kotoisin olevilla hyvinvointi on selkeästi matalammalla tasolla. Ulkomaalaistaustaisilla naisilla on usein erityisen vaikea tilanne. Tähän vaikuttaa esimerkiksi miehiä heikompi työllisyystilanne, joka heijastuu niin tuloihin, asumiseen kuin terveydentilaankin. (Castaneda & Kuusio 2019, 121-128.)

Kuvio 1. Sosiaalisen hyvinvoinnin indikaattorien esiintyvyydet (%) taustamaaryhmittäin.

KUVIO 1. Sosiaalinen hyvinvointi, kotoutuminen ja terveys sekä näiden väliset yhteydet Suomen ulkomailla syntyneessä väestössä (Työ- ja elinkeinoministeriö, viitattu 5.12.2020).

MIOS eli Mielen hyvinvointia ja osallisuutta monikulttuurisessa Suomessa on Suomen mielenterveysseuran kolmivuotinen hanke. Hanke järjestää maahanmuuttajille pääasiassa vapaaehtoisten ohjaamaa osallisuutta, mielen hyvinvointia ja arjen sujuvuutta vahvistavaa toimintaa ympäri Suomea. Se toteutti keväällä 2020 monikielisen kyselyn, jossa maahanmuuttajille tarjottiin mahdollisuus kertoa terveyteen, läheisiin ja taloustilanteeseen liittyvistä huolistaan. Lisäksi kyselyssä selvitettiin COVID-19-pandemian vaikutusta maahanmuuttajien hyvinvointiin. Vastausten perusteella suurin osa maahanmuuttajista oli sopeutunut COVID-19:n tuomiin muutoksiin hyvin. Vastauksia saatiin noin 1000, ja 12% vastanneista oli vastaushetkellä kotoutumiskoulutuksessa. (Parkkonen 2020.)

Alustavan kyselyn mukaan useimmat vastaajista eli 75% olivat olleet huolissaan, mutta suurin osa oli silti sopeutunut tilanteeseen hyvin. 64 % oli kokenut saaneensa riittävästi tietoa poikkeusoloista ja 47 % vastaajista oli kokenut, että äkillisesti muuttunut tilanne ei ollut heikentänyt heidän mielen-terveyttään. Yli kolmannes kyselyyn vastanneista kertoi olevansa entistä kiinnostuneempia osallistumaan erilaisiin virtuaalisiin ryhmiin, joiden avulla on mahdollista saada vinkkejä mielen hyvinvointiin. Moni vastaajista oli kokenut optimismia ja kiitollisuutta tilanteesta. (Parkkonen 2020.)

4.2 Maahanmuuttajan osallisuus

Osallisuutta voidaan kuvata useammasta eri näkökulmasta: sosiaali- ja terveysministeriön mukaan osallisuus on muun muassa aktiivista kansalaisuutta, aktivointia ja yhdenvertaisuutta palveluissa. Oikeusministeriön mukaan osallisuus on ihmisoikeuksia ja demokratiaa. Opetus- ja kulttuuriministeriössä painotetaan mahdollisuuksia ja merkityksellisyyttä. Osallisuutta voidaan kuvata myös vaikuttamisena oman elämän kulkuun, toimintoihin, mahdollisuuksiin, palveluihin sekä yhteisiin asioihin. (THL, osallisuus 2020.) Lisäksi osallisuutta voidaan tarkastella syrjäytymisen vastakohtana, sillä osallisuus lisää yksilön vastuun ottamista ja sitoutumista yhteisölliseen toimintaan (Ekholm, 2015, 11). Useat maahanmuuttajat pääsevät työelämään hitaasti ja senkin takia heidän osallisuuttaan ja kotoutumistaan muissa toiminnoissa on edistettävä (Saukkonen 2020, 60, 229).

Osallisuus palveluiden suunnittelussa kehittää yksilön roolia ja kokemusta osallisuudesta. Asiakkaan osallisuuteen vaikuttavat esimerkiksi sitoutuminen, voimaantuminen ja vaikuttaminen. Sosiaalinen osallisuus ehkäisee syrjäytymistä, edistää oikeudenmukaisuutta ja yhdenvertaisuutta ja sen toteutuminen vaihtelee tilanteen ja elämäntilanteen mukaan. Olennaista on, että yhteiskunnan ulkopuolella olevat henkilöt ohjattaisiin lähemmäksi yhteiskunnan tuottamia palveluita. Teoreettisella tasolla yksilö saattaa kokea osallisuutta vähemmällä osallistumisella kuin toinen yksilö. Sosiaalinen osallisuus voi olla sekä toimintaa että vuorovaikutusta: aktiivisuus tapahtuu eri tasoilla ja keskittyy eri kohteisiin. (Leeman & Hämäläinen 2016, 587, 589-590.)

Yhdenvertaisuuden näkökulmasta tarkasteltuna on tärkeää, että osallisuus on fyysisesti, psyykkisesti ja taloudellisesti esteetöntä. Yhdenvertaisen osallisuuden mahdollistamisessa on keskeistä pohtia, kuinka osallisuuden esteet poistetaan kaikilta ryhmiltä. (Ekholm 2015, 11.) Asiakkaat ovat

asiantuntijoita, kun pohditaan heitä arjessa tukevia palveluita (Pohjola, Kemppainen & Väyrynen 2012, 303). Järjestöt tarjoavat mahdollisuuksia osallistua suomalaiseen yhteiskuntaan erilaisten ryhmien ja tapahtumien kautta. Vapaa-ajan ryhmätoiminnoissa on mahdollista kehittää suomen kielen taitoa, luoda sosiaalisia suhteita sekä rakentaa verkostoja.

4.3 Maahanmuuttajien sosiaalinen tuki

Kotoutumisen yksi keskeisimmistä ulottuvuuksista on sosiaalisten suhteiden ja verkostojen rakentuminen. Kulttuurisesti ja etnisesti muuntautumiskykyisessä yhteiskunnassa kaikkien tulisi voida kokea olevansa yhdenvertaisia, kuulua yhteen ja kokea olevansa vastuussa itsestä ja toisista ihmisistä. (Saukkonen 2020, 45, 230.) Maahanmuuttajien tukiverkostot tarjoavat runsaasti sosiaalista tukea. Samaan aikaan on hyvä muistaa, että heidän keskinäinen tukensa ei aina auta integroitumisessa. Vuorovaikutussuhteissa yksilö peilaa itseään muihin ympärillä oleviin ihmisiin ja sosiaalisten verkostojen kautta maahanmuuttajille rakentuu kokemus kuulumisesta tai kuulumattomuudesta eri paikkoihin ja tiloihin. Uusi kotimaa tulee lopulta kodiksi eri vuorovaikutussuhteiden kautta. (Lyytinen 2019, 187.)

Sosiaalista tukea on heikommin saatavilla, jos perheenjäsenet, sukulaiset ja ystävät ovat pitkän välimatkan päässä tai heillä ei ole mahdollisuuksia auttaa asioissa, joissa tuki olisi tarpeen. Toisaalta uudessa kotimaassa erilaisissa palveluissa kohdatuilta ohjaajilta saatu tuki ja apu luovat myös hyväksytyksi tulemisen kokemuksia. Ohjaajat antavat tietoa esimerkiksi suomalaista toimintamalleista ja arvoista sekä auttavat tarvittaessa suomen kieleen liittyvissä asioissa. (Lyytinen 2019, 189-190.)

4.4 Maahanmuuttajien opiskelun tukeminen

Suomi on koulutusyhteiskunta, jossa työllisyysnäkömät ilman peruskoulun jälkeistä koulutusta ovat rajatut. Suomeen muutettuaan suuri osa aikuisista maahanmuuttajista tarvitsee jonkinlaista osaamisen kehittämistä kotoutuakseen ja työllistyäkseen. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi suomen kielen opiskelua, oman lähtömaassa suoritetun tutkinnon täydennyskoulutusta tai kokonaan uutta am-

mattikoulutusta. Suomeen muuttaa vuosittain myös lähtömaassa hyvin vähän tai ei ollenkaan kouluja käyneitä aikuisia, jotka ohjataan ensin tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetukseen ja aikuisten perusopetukseen. Näitä järjestävät ammatilliset oppilaitokset, kansanopistot, aikuislukiot ja muut oppilaitokset, joissa on mahdollista opiskella peruskoulun oppimääriä aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. (Rasilainen 2016, 27-28.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö ovat myöntäneet vuonna 2018 rahoitusta maahanmuuttajien osaamiskeskustoimintaan. Avustuksella tuetaan aikuisten maahanmuuttajien koulutusta. Tuen tavoitteena on jouduttaa muuttajien koulutuksen mahdollisuuksia. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2018.) Hallituksen tavoitteena on ollut kotouttamisen kehittäminen kokonaisvaltaisen toimenpideohjelman ja kotouttamispalveluiden avulla. Kotouttamispalveluiden laatua, vaikuttavuutta ja velvoittavuutta on tarkoitus parantaa. Tulevaisuudessa kotouttamisen on käynnistytävä entistä aikaisemmin, jo vastaanottokeskuksissa, ja kielikoulutukseen tulee päästä kolmen kuukauden kuluessa myönteisen oleskeluluvan saamisesta. Tavoitteena on myös vahvistaa kuntien ja kolmannen sektorin roolia kotouttamisessa. (Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma, Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi 2019.)

Keskeinen maahanmuuttajien kotoutumista edistävä palvelu on kotoutumiskoulutus, joka on työvoimakoulutuksena toteutettua aikuiskoulutusta. Se sisältää suomen tai ruotsin kielen opintojen lisäksi työelämä- ja yhteiskuntataitojen opetusta, työharjoittelua ja tarvittaessa myös luku- ja kirjoitustaidon opetusta. Kaikille halukkaille ei ole välttämättä tarjolla tällaista koulutusta nopealla aikataululla, joten sen rinnalla on kaikille avointa omaehtoista koulutusta. Omaehtoiseksi koulutukseksi voidaan lukea myös aikuisten perusopetukseen osallistuminen. (Rasilainen 2016, 31-32.)

Aikuisten perusopetus koostuu kolmesta vaiheesta, joita ovat lukutaitovaihe, alkuvaihe ja päättövaihe. Koulutus on tarkoitettu niille oppivelvollisuusiän ylittäneille, jotka eivät ole suorittaneet perusopetuksen oppimäärää, joilla on tarve täydentää perusopetuksen tutkintoaan tai korottaa arvosanoja. Jokaiselle opiskelijalle tehdään yksilöllinen opiskelusuunnitelma, jossa määritellään hänen tarvitsemansa opinnot. (Aikuisten perusopetus, Opetushallitus 2021.) Vuolle Settlementti tarjoaa aikuisten perusopetusta Vuolle Opistossa. Opiskelijahuolto tukee opiskelijaa tarvittaessa opintovuoden aikana, eli opiskelijalle tarjotaan henkilökohtaista opinto-ohjausta sekä tukea opiskeluun ja elämänhallintaan. (Aikuisten perusopetus, Vuolle Settlementti 2021.) Vuolle Opisto sijaitsee samassa rakennuksessa Ystävyyskeskuksen kanssa ja siellä opiskelevat maahanmuuttajat saavat tukea opiskeluihinsa myös Ystävyyskeskuksen erilaisista ryhmistä. Opiskelua tukevia ryhmiä ovat

olleet esimerkiksi suomen kielen läksyparkki ja luetaan suomeksi -ryhmä (Ystävyykeskuksen toimintakalenteri 2021).

4.5 Maahanmuuttajiin kohdistuvat ennakkoluulot ja asenteet

Hyvät väestösuhteet tarkoittavat sitä, että eri väestöryhmiin kuuluvat ihmiset elävät yhdessä ja luottavat toisiinsa lähtökohdista ja taustasta riippumatta. Taustalla on ajatus siitä, että asenteet ja vuorovaikutussuhteet vaikuttavat turvallisuudentunteeseen sekä kykyyn ja haluun osallistua yhteiskunnan toimintaan. Suomessa asenneilmapiiri maahanmuuttoon liittyen on kiristynyt vuoden 2015 jälkeen. Nuorten suhtautuminen monikulttuurisuuteen on myönteisempää kuin vanhempien ihmisten ja naiset suhtautuvat miehiä myönteisemmin. Iän ja sukupuolen lisäksi koulutustaustalla ja haavoittuvalla työmarkkina-asemalla on havaittu olevan yhteys asenteisiin maahanmuuttoa kohtaan. (Jauhola, Keinänen, Oosi & Roos 2017, 11-25.)

Nuorten asenteet maahanmuuttajien suhteen ovat enimmäkseen myönteisiä, mutta osa heistä suhtautuu kuitenkin kriittisesti maahanmuuttopolitiikkaan; entistä harvempi nuorista haluaisi Suomeen nykyistä enemmän ulkomaalaisia. Kunnilla on kuitenkin pääosin myönteisiä odotuksia maahanmuuttoon liittyen. (Oikeusministeriö, Asenteet 2021.)

Vihapuheen ja häirinnän vaikutuksia eri vähemmistöryhmiin on selvitetty syrjinnän seurantar ryhmän raportissa vuonna 2016. Sen mukaan vihapuhetta ja häirintää tapahtui erityisesti kaduilla, puistoissa ja muilla julkisilla paikoilla. Toiseksi yleisemmin sitä tapahtui internetissä sekä kahviloissa, ravintoloissa ja baareissa. Myös julkiset kulkuneuvot nousivat esille. Suuri osa ei ollut ilmoittanut tapahtumista, koska ei uskonut, että niihin voitaisiin puuttua. Häirintä ja vihapuhe olivat vaikuttaneet niitä kohdanneiden yleiseen turvallisuudentunteeseen ja psyykkiseen terveyteen sekä kolmasosalla myös viranomaisluottamukseen. (Oikeusministeriö, Viharikosten seuranta Suomessa 2021.)

Hyvien väestösuhteiden edistäminen lähtee pienistä asioista, kuten inhimillisistä kohtaamisista ja toisen huomioimisesta. Hyvien väestösuhteiden politiikan tavoitteena on lisätä eri väestöryhmien välistä vuorovaikutusta, luottamusta ja positiivisia asenteita. Hyvien suhteiden tunnusmerkkejä ovat syrjimätön kohtelu sekä kokemukset yhteenkuuluvuudesta, turvallisuudesta ja osallisuudesta. (Oikeusministeriö, Hyvien väestösuhteiden edistäminen 2021.) Tutkimusten mukaan myönteinen kontakti parantaa erilaisten ryhmien suhtautumista toisiaan kohtaan ja tämä vaikuttaa erityisen paljon

enemmistöryhmän asenteisiin. Vuorovaikutukseen vaikuttaa voimakkaasti se, kuinka erillään eri ihmisryhmät ovat asuinalueillaan ja onko heidän välillään luontevaa kanssakäymistä. (Jauhola, Keinänen, Oosi & Roos 2017, 34.) Koulut ja työpaikat ovat koko yhteiskunnassa tapahtuvan kotouttamisen kannalta erityisen tärkeitä paikkoja. Niiden lisäksi tärkeä osa on kansalaisyhteiskunnan erilaisilla foorumeilla ja organisaatioilla, joiden järjestämä toiminta ja palvelut voivat ratkaisevasti auttaa yhteiskunnan uusien jäseniä löytämään oman paikkansa. Toisaalta väärin toimiessaan ne voivat tuottaa enemmän ulkopuolisuutta kuin osallisuutta. (Saukkonen 2020, 143-144.)

5 JÄRJESTÖTOIMINNAN MERKITYS KOTOUTUMISEN TUKENA

Kansalaisjärjestöissä tapahtuva toiminta on yleishyödyllistä ja voittoa tavoittelematonta toimintaa, jonka tavoitteena on muun muassa osallisuuden lisääntyminen ja yhteiskunnallinen hyöty. Järjestökenttä tarjoaa palveluita, joita julkinen sektori ei tarjoa. Palveluiden siirtyminen julkiselta sektorilta järjestöille ja kolmannelle sektorille on hyvinvointivaltion muuttuva malli. Maahanmuuttajien kotouttamisessa järjestöillä on Suomessa tällä hetkellä merkittävä rooli yhteistyössä kuntien ja kaupunkien kanssa. (Bloigu 2014, 258-259.) Kulttuurisensitiivisyys auttaa järjestöjä tukemaan eri kulttuurien edustajia ja kertomaan paikallisen kulttuurin tavoista toimia (Korhonen & Puukari 2013, 319).

Vuoden 2010 kotoutumislaki painottaa yhteistyötä järjestöjen kanssa. Laissa korostetaan monialaista yhteistyötä ja järjestöjen mukaan ottamista esimerkiksi kuntien kotouttamisohjelmiin, hyvien etnisten suhteiden edistämiseen ja muuhun yhteistyöhön. Valtion kotouttamisohjelma julkaistiin ensimmäistä kertaa vuonna 2012 ja ohjelman yhtenä olennaisena osana on yhteisöllinen kotoutuminen, jossa esille nousee kansalaisjärjestöjen osuus kotoutumisen tukemisessa. Kolmannen sektorin kotouttamistyössä on mukana monia erilaisia järjestöjä, jotka toimivat omien tavoitteidensa mukaisesti. Joidenkin suurten järjestöjen, kuten esimerkiksi Setlementtiliikkeen, tavoitteet ovat laajoja ja maahanmuuttajatyöstä on tullut osa niiden toimintaa. (Lautiola 2013, 15-16.)

Viime vuosina monien kuntien taloudellinen tilanne on vaikeutunut ja niissä on ryhdytty linjaamaan yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa uudella tavalla. Samalla myös järjestöjen työ on ammattimaistunut ja laajentunut. Usein järjestö saattaa toimia lähempänä asiakkaan elämää kuin viranomaisena, ja ote voi olla kokonaisvaltaisempi. Näin toimiessaan järjestö saa paljon tärkeää tietoa kohderyhmänsä tarpeista sekä virallisista palveluista, niiden saavutettavuudesta ja toiminnasta. Yksi järjestöjen tehtävä on antaa asiakkailleen ääni ja välittää viranomaisille tietoa kentällä toimivien näkökulmasta. (Lautiola 2013, 19, 39.)

Kolmas sektori muodostaa lisän viranomaisten tarjoamalle monipuoliselle toiminnalle. Suurin osa kotoutujan palveluista kuuluu kaikkien saatavilla olevien palveluiden piiriin. Peruspalveluiden lisäksi maahanmuuttaja tarvitsee ohjausta ja neuvontaa, joiden avulla hän oppii ymmärtämään suomalaista palvelujärjestelmää. Kuntien ja paikallisviranomaisten velvollisuuksiin kuuluu myönteisen vuorovaikutuksen edistäminen eri väestöryhmien keskuudessa. (Kotouttaminen, kotoutumista

edistävät toimenpiteet 2020.) Lisäksi niihin kuuluu kotoutumisen edistäminen monialaisena yhteistyönä. Järjestöt ovat tuottaneet muun muassa kohtaamispaikkoja, neuvontaa, osallisuutta vapaaehtoistoimintaan ja kulttuuripalveluita. Järjestöjen suuri etu on siinä, että ne toteuttavat palveluita myös virka-ajan ulkopuolella. Joustavuutensa ansiosta järjestöt pystyvät myös reagoimaan muutuviin tarpeisiin nopeasti verrattuna suuriin julkishallinnon organisaatioihin. (Ekholm 2015, 17-18.)

Järjestöt kartuttavat muun muassa asiakkaidensa osallisuutta ja hyvinvointia. Ne välittävät ja huolehtivat ihmisistä sekä rakentavat ja vahvistavat toimintaan osallistuvien identiteettiä ja luovat polkuja osallistumiselle. Järjestöjen keskeinen tehtävä on ihmisten aktivoiminen ja yhteen saaminen, jolla on merkittävä vaikutus henkilön fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin sekä toimintakykyyn. (Pihlaja 2010, 35, 72.)

Järjestöjen toiminta voi olla ohjattua tai vapaamuotoista yksilö- tai ryhmätoimintaa. On tärkeää, että toimintaan osallistuville järjestetään aktiivista toimintaa eikä passivoida heitä ainoastaan palveluiden vastaanottajiksi. Toiminnoissa ei ole kielivaatimuksia, mutta kielen oppiminen on yksi keskeisistä tavoitteista. (Kotoutumista edistävät toimenpiteet 2020.) Yksi järjestötoiminnan keskeisimmistä toiminnoista on arkipäiväisen selviytymisen tukeminen, esimerkiksi syrjään jäävien henkilöiden rohkaiseminen tai saattaminen eri toimintojen ja palveluiden piiriin. Suurin osa järjestöistä saa rahallista tukea toimintaansa Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksesta, joka kerää yksinoikeudella varoja yleishyödylliseen toimintaan. (Kananen 2017, 100-102.)

5.1 Monikulttuurinen vapaa-aika ja sen kehittäminen

Vapaa-ajan käsite on voimakkaasti kulttuurisidonnainen ilmiö. Vapaa-aikaa tarkastellaan usein työn vastakohtana, sitä täydentävänä ja arkea ajallisesti järjestävänä. Toisaalta vapaa-aikaa on alettu määritellä myös yksityisestä elämäntilasta käsin, jolloin korostetaan perheen ja muiden läheisten ihmissuhteiden merkitystä sekä yksityisyyttä. Vapaa-aika on ajan ja tilan hallinnan lisäksi myös omasta määrittelyvallasta ja yksityisyydestä kiinni pitämistä. Suomessa maahanmuuttajiin kohdistuvasta tutkimuksesta suurin osa on koskenut integraatiota ja kotoutumista. Työ ja koulutus ovat saaneet enemmän huomiota, mutta maahanmuuttajien vapaa-aikaa on tutkittu vähemmän. (Joronen 2009, 10-12.)

Ulkomailla syntyneiden hyvinvointitutkimuksen (FinMonik) aineistoon perustuvassa tutkimuksessa maahanmuuttajilta kysyttiin tuntevatko he itsensä yksinäiseksi ja kuinka usein he osallistuivat vapaa-ajantoimintaan, jolla tarkoitettiin erilaisten järjestöjen, yhteisöjen ja seurojen järjestämää toimintaa. Lisäksi tutkimuksessa kysyttiin hyvien Suomessa asuvien ystävien määrää ja vastaajan tyytyväisyyttä ihmissuhteisiinsa. Tutkimuksessa käytettiin kotoutumiseen ja terveyteen liittyviä indikaattoreita. Tulosten mukaan kuukausittain tapahtuva osallistuminen johonkin vapaa-ajan toimintaan oli yhteydessä hyväksi koettuun terveyteen, matalampaan psyykkiseen kuormittuneisuuteen, osallistujat osasivat useammin suomen kieltä ja kokivat kuuluvaisuutta suomalaisiin ja asuinkuntaansa. Näiden tulosten pohjalta voidaan arvioida, että tukemalla ulkomaalaistaustaisen väestön sosiaalisten verkostojen laatua ja laajuutta voidaan positiivisesti vaikuttaa myös sekä heidän kotoutumiseensa että terveyteensä. (Castaneda & Kuusio 2019, 122-131.)

Tutkimusten mukaan kaikilla monikulttuurisilla nuorilla ei ole yhdenvertaista mahdollisuutta vapaa-ajan viettoon. Vapaa-ajan vietto on usein kulttuurisesti aidattua, eivätkä toimintamahdollisuudet tavoita heitä. Osallistujilla ei ole kavereita tai tilanteisiin liittyä sosiaalisia haasteita. Lisäksi toimintaan osallistumista saattaa hankaloittaa myös järjestäjien poikkeavat näkemykset toiminnan sisällöstä. (Harinen, Honkasalo, Souto & Suurpää 2009, 15.) Muita syitä saattavat olla toiminnan ”kulttuurinen epäsensitiivisyys” ja toimintaan osallistuvien väliset jännitteet. Monikulttuurisen vapaa-ajan toiminnan hyvä lähtökohta on, että kokemus toiminnasta on jokaiselle henkilökohtainen. Esimerkiksi teemaillat eri kulttuureista ovat yksi tapa tuoda esille eri kulttuureita, mutta ne tuottavat tietoa vain yleisesti. Monikulttuurisuustyön tulee olla suunniteltua tavoitteiden asettamisesta arviointiin saakka. (Honkasalo & Souto 2007, 121-122.)

Monikulttuurinen vapaa-ajantoiminta keskittyy tukemaan joko lyhyen tai pitkän ajan Suomessa asuneita tai täällä syntyneitä vähemmistöön kuuluvia henkilöitä, mutta se ei ole vielä vakiintunut käytännöksi kaikkialla. Osallistujille on tärkeää tuottaa myös vertaistukea tai oman kulttuurin ylläpitävää toimintaa, johon heillä on mahdollisuus osallistua ja jakaa kokemuksia kotoutumisesta. Samaa aikaan eri toimintoihin osallistuminen tukee osallisuutta myös muualla. (Honkasalo & Souto 2007, 115-116, 119-120.)

Vapaa-ajan toiminnan haasteena on valtakulttuurin normaali olemisen muoto, johon verrataan muiden kulttuureiden tapoja, hyvyttä ja oikeellisuutta. Monikulttuurista toimintaa järjestetään suomen

kielellä: tiedottaminen perustellaan kielen oppimisella ja vähäisillä resursseilla. Kielitaidolla on merkittävä vaikutus monikulttuuriseen toimintaan osallistumisessa. Useat maahanmuuttajat kokevat, että he eivät pysty osallistumaan järjestettyyn toimintaan puutteellisen suomen kielen taidon vuoksi ja ystävystyminen kantasuomalaisten kanssa on haastavaa. (Pyykkönen & Saukkonen 2009, 117-118.)

Toiminnasta ilmoittaminen usealla kielellä helpottaa ryhmätoimintaan osallistumista (Honkasalo & Souto 2007, 122). Muita syitä ovat esimerkiksi tiedon saanti ja tarjonta toiminnasta. Toiminnan yhdenmukaisuus saattaa jättää maahanmuuttajien oman kulttuurisen itseilmaisun huomioimatta kokonaan. Kohdentamalla tarjontaa ja toimintaa paitsioon jääville ryhmille järjestöjen kannattaisi ottaa maahanmuuttajat suunnittelemaan ja toteuttamaan toimintaa paikallisesti. Mukaan ottamisen myötä monikulttuurinen asiantuntijuus ja vuoropuhelu lisääntyvät. (Pyykkönen & Saukkonen 2009, 124-126.)

Maahanmuuttaneille kotoutumistyö saattaa esiintyä ristiriitaisena selontekovelvollisuuden kanssa. Selontekovelvollisuus tarkoittaa, että yritykset ja järjestöt tekevät selkoa toiminnastaan esimerkiksi yhteistyökumppanille, päättäjille tai muille tahoille, ja selontekovelvollisuudella on vähimmäisvaatimukset. Kotouttamispalveluita voidaan kehittää asiakkaiden tarpeita vastaaviksi, mutta se on haastavaa, jos ammattilaisten tekemää työtä määrittää asiakkaiden tarpeiden sijaan rakenteiden määrittelemät tarpeet. Lisäksi maahanmuuttajan toiveiden, tavoitteiden, osaamisen ja mahdollisuuksien esille tuleminen ja yhteen sovittaminen yhdessä ammattilaisten kanssa vaatii aikaa. Ammattilaisten on reflektoitava arvioitaan siitä, kenen motiiveja vastaaviksi toimintaa ja kommunikointia kehitetään. Jos asiakkaiden yksilölliset kyvyt nähdään resurssina yhteisölle ja yhteiskunnalle, luo se edellytyksiä ja rakenteita aktiiviseen kansalaisuuteen. Siksi kotouttamistyössä kannattaa vahvistaa eri toimintamahdollisuuksia ja tarpeiden täyttämistä. (Turtiainen, Kokkonen & Viitasalo 2018, 347, 354-355.)

5.2 Yhdessä kotoutuva Oulu

Oulun kaupungin kotouttamisohjelma on suunniteltu vuosille 2018-2021. Sen jäsenet ovat eri alojen asiantuntijoita kaupungista ja kolmannelta sektorilta. Kotouttamisohjelman yhtenä lähtökohtana on kuntalaisten yhdenvertaisuus, ja keskeisiin käsitteisiin kuuluvat kotoutuminen, kotouttaminen ja kotoutuja. Sen tavoitteena on integroida maahanmuuttajat yhteiskunnan kaikille osa-alueille aktiivisiksi kansalaisiksi. Järjestöillä ja yhdistyksillä on keskeinen rooli maahanmuuttajien kiinnittymisessä yhteiskuntaan sekä osallisuuden lisäämisessä. (Oulun kaupunki, Yhdessä kotoutuva Oulu, 3, 7-8, 38-39.)

Oulun kaupungin kotouttamisohjelman mukaan järjestötoiminnassa ei ole vielä opittu tarpeeksi tunnistamaan tai poistamaan käytöstä asioita, jotka rajoittavat maahanmuuttajien aktiivista osallisuutta. Samaan aikaan kotouttamisohjelma tunnistaa hyviä tapoja ja käytänteitä, mutta tarvitsee vielä kehittämistyötä. Kehittämistyötä on järjestetty eri järjestöjen kehittämishankkeina, joiden keskeisiä tavoitteita on esimerkiksi kaksisuuntaisen kotoutumisen edistäminen ja maahanmuuttajien aktivointi ja osallistumismahdollisuuksien kehittäminen. Järjestöjen tarjoamissa tiloissa ja toiminnoissa on pyritty järjestämään kohtaamisia maahanmuuttajille ja kantaoululaisille. (Oulun kaupunki, Yhdessä kotoutuva Oulu, 3, 7-8, 38-39.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineisto kerättiin teemahaastattelulla. Tutkimuksen tavoitteena on kuvailla, miten maahanmuuttajat kokevat monikulttuuriseen vapaa-ajan-toimintaan osallistumisen tukeneen heidän kotoutumistaan ja miten he toivoisivat ryhmätoimintaa jatkossa kehitettävän.

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on ihminen, hänen elämänsä sekä niihin liittyvät merkitykset. Laadullisen tutkimuksen keskeiseksi ominaispiirteeksi on useissa eri lähteissä mainittu induktiivinen päättely, jossa tehdään havaintoja yksittäisistä tapahtumista, jotka yhdistetään aineistolähtöisesti laajemmaksi kokonaisuudeksi. Mielenkiinnon kohteena on todellisuus ja tutkittava ilmiö tutkimukseen osallistuvien ihmisten näkökulmasta. (Kylmä & Juvakka 2007, 22-23.)

6.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kuvailla osallistujien ryhmätoimintaan liittyviä kokemuksia sekä kehitysideoita ryhmätoimintaan liittyen. Tavoitteena oli teemahaastatteluiden avulla saada tietoa siitä, miten osallistujat ovat kokeneet monikulttuurisen vapaa-ajantoiminnan vaikuttaneen heidän kotoutumiseensa. Kvalitatiivinen tutkimus tuo esille tutkittavien havaintoja tilanteista sekä antaa mahdollisuuksia heidän kehitykseensä liittyvien tekijöiden huomioimiseen (Hirsjärvi & Hurme 2015, 27). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija ja osallistuja ovat vuorovaikutuksessa. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on tutkimukseen osallistujan näkökulma, ja tutkimuksen avulla muodostetaan kuva todellisuudesta. (Kylmä & Juvakka 2007, 28.)

Haastattelu on hyvin joustava menetelmä, joten se sopii moniin erilaisiin tutkimustarkoituksiin. Haastattelussa ollaan suorassa vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa, jolloin on mahdollista suunnata tiedonhankintaa myös itse tilanteessa. Menetelmän avulla on mahdollista saada esiin vastausten taustalla olevia motiiveja. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 34.) Haastatteluissa pyrimme siihen, että osallistujien äänet saadaan kuuluviin sekä saadaan esille ideoita siitä, miten ryhmätoimintaa voidaan jatkossa kehittää. Ystävyyskeskus voi muokata toimintaansa tutkimuksesta saadun tiedon perusteella entistä paremmin osallistujien tarpeita vastaavaksi.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaisia kokemuksia maahanmuuttajilla on Ystävyykeskuksen vapaa-ajantoimintaan osallistumisesta ja miten toiminta on tukenut kotoutumista heidän mielestään?
2. Miten kävijät toivoisivat vapaa-ajan toimintaa kehitettävän?

Oppimistavoittemme perustuivat Oulun ammattikorkeakoulun sosiaalialan tutkinto-ohjelman kompetensseihin. Tavoitteinamme oli työskennellä kulttuurisensitiivisellä työotteella, huomioida kulttuuriset erityispiirteet osallistujien kanssa työskennellessä ja edistää ryhmätoiminnan kehittämistä. Edistämme tasa-arvoa ja suvaitsevuuutta ja pyrimme huono-osaisuuden ehkäisemiseen yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön näkökulmasta. Tavoitteenamme oli myös pystyä analysoimaan epätasa-arvoa ja huono-osaisuutta tuottavia rakenteita ja prosesseja. Opimme tukemaan ihmisten osallisuutta ja pystyimme osallistumaan vaikuttamistyöhön yhdessä asiakkaiden ja muiden toimijoiden kanssa. Lisäksi tavoitteinamme oli tuottaa tietoa yhteistyökumppanille heidän tuottamansa palvelun sopivuudesta ja palvelun kehittämisestä osallistujien näkökulmasta. Tavoitteinamme oli myös edistää haastateltavien osallisuutta ryhmätoiminnan suunnittelussa ja tunnistaa ja kehittää omia viestintätaitojamme. (Oulun ammattikorkeakoulu 2020.)

6.2 Tutkimukseen osallistujat

Tutkimukseen osallistuvat henkilöt valitaan sen perusteella, että tutkittava ilmiö on valituille tuttu. Tutkimukseen osallistuvien kohdalla on olennaista, että he osaavat ja haluavat kuvailla tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä. (Kylmä & Juvakka 2007, 58.) Opinnäytetyössä haastateltavat valikoituivat yhteistyössä työelämän edustajien kanssa ja heidät valittiin ryhmätoimintaan osallistuneista henkilöistä. Työelämän edustajat auttoivat haastateltavien valitsemisessa, sillä heillä on tietoja ja tilastoja ryhmätoimintaan osallistuneista henkilöistä, heidän suomen kielen taidostaan ja taustoistaan. Haastateltavaksi valittiin maahanmuuttajia, joiden suomen kielen taito on riittävä siihen, että he ymmärtävät kysymykset ja pystyvät vastaamaan niihin.

Vapaa-ajantoimintaan osallistuneet haastateltavat ovat maahanmuuttajia, jotka ovat tulleet Suomeen useista eri syistä, esimerkiksi turvapaikanhakijoina tai työpaikan takia. Turvapaikanhakijoina

tulleet ovat joutuneet kertomaan oman tarinansa viranomaiselle syitä ja seurauksia pohtien. He ovat myös tottuneet olemaan luottamatta vieraaseen ihmiseen – tämä on ollut jopa eloonjäämisen ehto. Vuorovaikutussuhde tutkijan ja tutkimuksen osallistujan välillä edellyttää halukkuutta vuorovaikutukseen molemmilta osapuolilta: tutkija ottaa selvää, jos hän ei ymmärrä kaikkea ja on läsnä ja keskittyy kuuntelemaan, mitä toimija kertoo. (Lyytinen 2019, 185-186.) Haastattelutilanteessa kiinnitimme huomiota siihen, että tilanne on mahdollisimman rauhallinen, turvallinen ja luottamusta herättävä.

Haastattelussa ollaan välittömässä vuorovaikutuksessa toimijan kanssa, jolloin tilanne luo mahdollisuuden saada vastauksia sillä hetkellä ja hyödyntää tietoa välittömästi. Lisäksi on mahdollista saada esille taustatietoja vastausten perusteluiksi. Tutkimustilanteessa halutaan korostaa ihmisen subjektiivisuutta ja tarjota hänelle tilaisuus tuoda esille omia kokemuksiaan ja ajatuksiaan vapaasti. Osallistuja on aktiivinen, merkitystä luova toimija, ja ihmisten väliset tulkinnat syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 23, 35, 48.)

6.3 Tutkimusaineiston hankinta

Teemahaastattelua toteuttaessa tutkijalla on tietoa siitä, että haastatteluun osallistujat ovat kokeneet tietyn tilanteen ja hän on alustavasti perehtynyt tutkittavaan aiheeseen. Tutkittavien asioiden perusteella hän on luonut kokonaisuuden, jonka varaan haastattelu rakentuu. Siinä otetaan huomioon, että ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä. Lisäksi teemahaastattelussa huomioidaan, että nämä merkitykset syntyvät ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 47-48.)

Haastattelurunko perustuu lukemaamme teoretietoon. Teemahaastattelurunko koostuu kolmesta eri osiosta, jotka ovat jaettu teemoittain ja joiden avulla pyrimme vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Ensimmäinen osio liittyy haastateltavan taustatietoihin, toinen osa kotoutumiseen ja hyvinvointiin ja kolmas osio Ystävyysskeskuksen järjestämään toimintaan ja haastateltavien kokemuksiin osallistumisesta vapaa-ajan toimintaan osallisuuden ja hyvinvoinnin näkökulmasta.

Saimme haastateltavien yhteystiedot Ystävyyskeskuksen ohjaajilta. Lähestyimme haastateltavia aluksi WhatsApp-viestillä, jossa kerroimme tutkimuksesta ja sen toteuttamisesta lyhyesti ja kysyimme, haluaisivatko he osallistua siihen. Neljä henkilöä vastasi myöntävästi ja olimme heihin myöhemmin yhteydessä puhelimitse, jolloin kerroimme tutkimuksesta ja tulevista haastatteluista tarkemmin ja sovimme sopivat ajankohdat haastatteluiden toteuttamiselle. Kaksi haastateltavaa valitsi haastattelun toteuttamisen Teams-yhteyden kautta, koska he kokivat sen itselleen helpomaksi ja kahden haastateltavan kanssa sovimme tapaamisen Ystävyyskeskuksen tiloihin.

Haastattelut toteutettiin kesän 2021 alussa. Haastattelut toteutuivat sovittuna ajankohtana sekä etäyhteydellä että kasvokkain. Etäyhteydellä sovitut haastattelut toteutettiin siten että sekä tutkijat että haastateltava olivat jokainen omissa kodeissaan vallitsevan COVID-19:n tilanteen vuoksi. Haastateltaville kerrottiin, että haastattelu nauhoitetaan. Tutkijat olivat sopineet etukäteen missä järjestyksessä kysymykset esitetään ja kuka esittää minkäkin kysymyksen. Kasvokkain toteutuneet haastattelut tehtiin Ystävyyskeskuksen tiloissa etukäteen sovitussa rauhallisessa huoneessa. Myös kasvokkain tapahtuneiden haastatteluiden kulku oli etukäteen tarkasti mietitty.

Haastattelutilanteen alussa kerroimme haastateltaville tekemästämme tutkimuksesta ja varmistimme näin, että he tietävät mihin ovat osallistumassa. Kerroimme haastateltaville myös, että heidän henkilöllisyytensä ei tule missään vaiheessa tutkimusta esille, ja että nauhoitamme haastattelut, jotta voimme myöhemmin palata niihin. Ennen varsinaisten tutkimuskysymysten esittämistä keskustelimme hetken kuulumisista, mikä saattoi auttaa haastateltavaa rentoutumaan uudessa tilanteessa. Haastattelut toteutettiin valmiiksi laaditun teemahaastattelurungon avulla. Kerroimme haastateltaville, että jos he eivät ymmärrä kysymystä tai yksittäistä sanaa, he voivat keskeyttää ja pyytää, että selitämme asian niin, että se on helpompi ymmärtää. Kielen ymmärtäminen sujui pääosin hyvin, mutta joitain termejä, kuten kotoutuminen ja yksinäisyys, haastateltavat eivät täysin ymmärtäneet, joten kuvailimme ja selitimme niitä hieman tarkemmin. Haastattelut sujuivat hyvin ja tuntui siltä, että haastateltavat pystyivät puhumaan avoimesti ja vapautuneesti meihin luottaen. Haastattelut kestivät noin 40-120 minuuttia, etäyhteyksillä toteutetut haastattelut olivat kasvokkain tapahtuvia haastatteluista lyhyempiä.

6.4 Aineiston analysointi

Aloitimme aineiston analysoimisen litteroimalla haastattelut. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä noin 30 sivua. Litteroinnin jälkeen luimme haastattelut huolellisesti läpi ja analysoimme niitä sisällönanalyysin ja teemoittelun avulla. Sisällönanalyysissä alkuperäisdataa pelkistetään eli redusoidaan siten, että aineistosta poistetaan tutkimukselle epäolennaiset tiedot (Tuomi & Sarajärvi 2018, 90). Teemoittelulla tarkoitetaan sitä, että analyysivaiheessa tarkastellaan niitä aineistosta esille nousevia asioita, jotka ovat yhteisiä usealle haastateltavalle. Ne voivat pohjautua teemahaastattelun teemoihin ja usein ainakin lähtökohtateemat nousevat esiin. Niiden lisäksi esille tulee usein myös muita teemoja ja erilaisten teemojen välisiä yhteyksiä. Aineistosta esille nostetut teemat pohjautuvat tutkijan tulkintoihin. Haastateltavat eivät useinkaan kerro samasta asiasta täysin samoin sanoin, mutta tutkija lajittelee ne kuitenkin samaan teemaan. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 173.) Aineistoista erottui teemoja, jotka toteutuivat useita kertoja haastateltavien kertomina.

Kävimme haastattelut läpi henkilöittäin ja analysoimme tekstejä lukemalla niitä useaan kertaan. Sen jälkeen luokittelimme haastatteluiden vastauksia eri teemoihin ja rajasimme teemat eri väreillä, joiden avulla pystyimme yhdistämään usein toistuvat aiheet saman teeman alle. Muodostimme kaksi pääteemaa sekä niiden alle useita alateemoja. Edellä mainittua luokittelua käyttäessämme havaitsimme teemat, jotka toistuvat haastatteluissa useaan kertaan. Yksittäinen haastattelu saattoi sisältää useita teemoja.

6.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuuteen saattoi vaikuttaa se, että haastateltavat valittiin työelämän edustajan toimesta. Otosta valittaessa otetaan huomioon, että osallistujien valinta vaikuttaa supistavasti tutkittavaan ryhmään (Hirsjärvi & Hurme 2015, 83). Neljä haastateltavaa tuotti tietoa heidän kokemuksestaan, mutta muilla osallistujilla voi olla erilaisia kokemuksia ja kehittämisideoita, jotka jäävät tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

Luotettava tutkija kertoo totuudenmukaisesti haastattelun kaikki vaiheet: missä haastattelu toteutettiin, millaisissa olosuhteissa se tehtiin, kuinka paljon haastatteluun meni aikaa, millaisia ovat mahdolliset virhetulkinnat ja mikä on tutkijan oma arvio tilanteesta. Myös aineiston luokittelu

on keskeistä kvalitatiivisen aineiston käsittelyssä. Lisäksi kerrotaan, miksi ja miten tulokseen päädyttiin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 226-228.) Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa myös haastattelutilanne. Luottamuksellinen ilmapiiri syntyy rauhallisessa ja häiriöttömässä tilassa, joka on toimijoille miellyttävä ja tuttu paikka. Tutkija puhuu selkeää ja ymmärrettävää kieltä ja kiinnittää huomiota sanattomaan viestintään. (Kylmä & Juvakka 2007, 91.) Tutkimuksen litterointi toteutettiin haastateltavien vastausten pohjalta. Haastateltavien vastauksia käsiteltiin luottamuksellisesti ja se kerrottiin myös heille jo ennen haastattelun toteuttamista. Haastattelumateriaalia säilytettiin niin, että ulkopuoliset eivät päässeet näkemään niitä eikä haastateltavien henkilöllisyys tule opinnäytetyössä ilmi.

Haastateltavan ilmeet ja eleet ovat jatkuvasti nähtävillä, ja hän saattaa kokea olonsa uhatuksi tai pelottavaksi haastattelutilanteessa. Lisäksi osallistuja saattaa antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia ystävällisyyttään. Hän saattaa esimerkiksi esiintyä hyvänä ihmisenä tai kokea täyttävänsä moraalisen velvollisuutensa. Edellä mainituissa asioissa on kulttuurisia eroja. Tutkittavat saattavat puhua haastattelutilanteissa toisin kuin muissa tilanteissa. Vastaavassa tilanteessa haastattelijalta edellytetään kulttuurien merkityksen ja merkitysmaailmojen tarkastelua. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 200-202.) Haastatteluiden aluksi kyselimme haastateltavien kuulumisia ja yritimme tehdä tilanteesta mahdollisimman rennon ja miellyttävän. Kerroimme haastateltaville, että he voivat avoimesti kertoa myös negatiivisia asioita ja mieleen tulevia kehittämisideoita, koska on hyödyllistä, jos nämä asiat tulevat esille ja ne voidaan huomioida toiminnan kehittämisessä.

Olemme molemmat olleet harjoittelijoina Ystävyyskeskuksen toiminnassa noin vuosi ennen teema-haastattelujen toteuttamista. Olemme pohtineet sekä keskenämme että työelämän ohjaajien kanssa tutkimuksen luotettavuutta ja osallistujien valintoja, jotta ne eivät vaikuttaisi haastattelun vastauksiin. Osa haastateltavista oli meille harjoittelun kautta tuttuja, mutta tällä hetkellä emme ole osallistuneet vapaa-ajantoiminnan suunnitteluun tai järjestämiseen. Ystävyyskeskuksen henkilökunta koki tärkeäksi sen, että haastattelun tuottavat talon ulkopuoliset henkilöt, jolloin osallistujilla on mahdollisuus kertoa toiminnan epäkohdista ja kehittämistarpeesta olevista asioista.

Haastattelijalla on mahdollisuus selventää ja tulkita kysymyksiä tai säädellä järjestystä tarpeen mukaan. Tutkijan näkökulma ja tutkittavien ääni tulee paremmin kuuluviin, kun haastattelu etenee teemojen mukaan. Toisaalta haastattelussa ei voida varmistaa anonyymiutta, kun haastattelu tapahtuu kasvokkain. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 36, 48.) Selvensimme ja tarkensimme haastattelutilan-

teissa termejä, joita haastateltavien oli vaikea ymmärtää. Varmistimme, että haastateltava ymmärtää kysymyksen ennen kuin siirryimme haastattelussa eteenpäin. Anonyymius ei toteutunut haastattelutilanteessa, sillä myös etäyhteyksillä toteutuneet haastattelut toteutettiin kameroiden välityksellä.

Tutkimusentekoon liittyy monia eettisiä kysymyksiä, jotka tutkijan on otettava huomioon. On olemassa yleisesti hyväksytyjä tutkimuseettisiä periaatteita, jotka liittyvät tiedon hankintaan ja julkistamiseen. Näiden periaatteiden tunteminen ja niiden mukaan toimiminen on jokaisen yksittäisen tutkijan vastuulla. Eettisesti hyvä tutkimus tarkoittaa, että sitä tehdessä on noudatettu hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimuksen lähtökohtana tulee olla ihmisarvon kunnioittaminen. Itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan antamalla ihmisten vapaasti päättää, haluavatko he osallistua tutkimukseen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 23-25.)

Kun tutkimuksen kohteena on organisaation toiminta, on silloin eettisyyden mukaista pyytää tutkimuslupa organisaatiolta. Vaikka yhteistyökumppani antaa luvan tutkimuksen tekemiseen, suojamme haastateltavan yksityisyyttä tutkimusjulkaisussa. Haastatteluihin osallistuminen on vapaaehtoista ja haasteltavan on oikeus kieltäytyä haastattelusta tutkimusten ollessa vielä kesken. (Arene 2020.)

7 TULOKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailla, millaisia kokemuksia maahanmuuttajilla on Ystävyyskeskuksen vapaa-ajantoimintaan osallistumisesta ja sen tarjoamasta tuesta kotoutumiseen, sekä saada selville, miten he toivoisivat toimintaa jatkossa kehitettävän. Seuraavat tutkimustulokset on koottu toiminnassa mukana olleiden maahanmuuttajien teemahaastatteluiden pohjalta. Tutkimusten tuloksien luotettavuuden lisäämiseksi ja niiden havainnollistamiseksi mukana on suoria lainauksia haastateltavien antamista vastauksista. Tekstin sujuvoittamiseksi otteista on poistettu tutkijoiden tarkentavat kysymykset, sidesanat ja täytesanat. Lisäksi poistimme henkilöiden nimiä, joita haastateltavat mainitsivat ja lisäsimme tilalle ”ohjaaja”-sanan. Osa työntekijöistä ei enää työskentele Ystävyyskeskuksessa, joten emme pystyneet kysymään kaikilta lupaa nimen julkaisemiseen.

Teemoittelimme tutkimusaineistoa ja muodostimme niiden perusteella kaksi tutkimuskysymyksiin vastaavaa pääteemaa sekä useita alateemoja. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen pohjautuva pääteema on vapaa-ajan toiminnan tarjoama tuki kotoutumiseen ja sen alateemoja ovat kotoutumisen tuki ja sen puute, vapaa-ajan toimintaan osallistuminen, ohjaajan merkitys, sekä suomen kielen oppimisen tärkeys. Toiseen tutkimuskysymykseen pohjautuva pääteema on vapaa-ajan toiminnan kehittäminen ja sen alateemoja ovat sosiaalinen tuki, ennakkoluulot ja asenteet sekä etätoiminnan kehittäminen.

7.1 Vapaa-ajantoiminnan tarjoama tuki kotoutumiseen

Kotoutumisen tuki ja tuen puute

Kotoutumisen tuen saaminen ja sopeutuminen Suomeen on ollut kaikille osallistujille haastavaa. Osallistujat kertoivat, että aikaisempi kotoutumisen tuki ennen kotoutumissuunnitelman tekemistä oli vähäistä tai olematonta. Työn perässä Suomeen muuttaneet kertoivat, että he eivät saaneet juurikaan tukea kotoutumiseen, koska heille ei tehty kotoutumissuunnitelmaa, ja turvapaikanhakijoina tulleet joutuivat odottamaan myönteistä päätöstä saadakseen virallista tukea kotoutumissuunnitelman avulla. Turvapaikanhaun alkuprosessissa on vaikea päästä mukaan toimintaan, joka auttaisi kotoutumaan ennen oleskeluluvan saamista, vaikka turvapaikanhakija olisi itse motivoitunut

oppimaan kieltä ja kulttuuria. Eräs haastateltava toi esille, kuinka vastaanottokeskuksessa kotoutuminen on haastavaa, sillä huoneet ovat täynnä muita ihmisiä, ja muuttajat eivät saa toivottua omaa rauhaa.

Valitettavasti ei mitään tukea saanut, koska kun olen turvapaikanhakija, en minä saa opintotukea, asumistukea, työelämätukea tai tällaista asioita ei kuulu meille. Eli aina itse yritän kehittää.

Kotoutumissuunnitelman avulla kotoutuminen on suunnitelmallisempaa ja tavoitteellisempaa. Sen avulla henkilö saa tukea eri tahoilta ja mahdollisuuden opiskella suomen kieltä. Eräs haastateltava koki tärkeäksi mahdollisuuden opiskella suomen kieltä ja suomen kulttuuria.

Ja sitten kotoutumiskouluun minä menen yksi vuotta ja neljä kuukautta minä täällä opiskelen ja sitten minä peruskouluun ja sitten minä kaksi vuotta opiskellut täällä vuolle opistossa peruskoulussani. Minä kotoudun täällä.

Töiden perässä Suomeen muuttaneet haastateltavat kertoivat, että heille ei tarjottu suomen kielen opetusta Suomeen muuton jälkeen. Silloin, kun sitä tarjottiin, olisi heidän pitänyt maksaa se omasta palkastaan, mutta kurssin hinta oli liian korkea ja sen takia heidän kielen oppimisensa on viivästynyt vuosien ajan. Molemmat haastateltavat kertoivat hoitavansa lapsia kotona töiden ohessa ja kontaktit kantasuomalaisiin olivat vähäisiä. Haastateltava kertoi alla olevin lausein suomen kielen oppimisen vaikeuksista uuteen maahan muuttavana työntekijänä.

Täällä oli, tosi vähän aikaa suomen kieli oli, silloin 2 päivää vain ja minä en osaa silloin kieli ei mitään. Se oli vähän vaikea. Ja minä soitin silloin haluan tulen viisi päivää eli opiskellan suomen kieli, mutta sanoit minulle, sinä tulee työntekijä ei voi mennä opiskella

Tutkimukseen osallistujat kertoivat myös, että suomalaisiin on hankala tutustua. Osallistujat vastasivat haastatteluisissa kaipaavansa enemmän suomalaisia vapaa-ajan toimintoihin mukaan, jolloin heihin olisi helpompi tutustua. Kotoutujilla on heikosti mahdollisuuksia käyttää suomen kieltä arkielämässään, sillä heidän vähäiset kontaktinsa suomalaisiin ovat koulussa ja vapaa-ajan toiminnoissa. Jos he olivat onnistuneet tutustumaan suomalaisiin, nämä olivat auttaneet heitä ja olleet hyvin ystävällisiä. Suomalaiset ovat auttaneet tutustumaan suomen kulttuuriin ja koulunkäyntiin liittyviin asioihin. Lähes kaikki haastateltavat kuitenkin sanoivat, että ohjaajiin oli helppo tutustua.

Suomalaiset ihmiset vähän ei puhu heti sama turkkilainen ihmisiä. Ja suomalaiset on tosi ujo, ei ole sama kuin Turkki. Se ei haittaa suomalainen ihmiselle mutta meillä vähän haittaa koska me ei opi suomen kieli niin, jos ei puhu ketään, niin sitten me ei opi suomen kieli

Joo, kyllä. Se oli tosi helppo. kyllä. Heti minä tutustua. Ja ohjaajiin oli tosi nopea tutustua ihmisen kanssa. Ei vieras.

Vapaa-ajantoimintaan osallistuminen

Haastateltavat osallistuivat vapaa-ajan toimintoihin viikoittain, jos se oli mahdollista. Haastateltavat toivat esille, kuinka monipuolista ja vaihtelevaa Ystävyysskeskuksen vapaa-ajan toiminta oli, ja he mainitsivat useita ryhmiä ja tapahtumia, joissa olivat olleet mukana. Osallistujilla korostui vastauksissa positiivinen ilmapiiri ja tunnelma. Useat mainitsivat, että vapaa-ajan toiminnoissa oli hauskaa, vaikka osallistujien suomen kielen taito on vähäinen ja he eivät aina ymmärtäneet kaikkea. Eräs haastateltava toi esille, kuinka vapaa-ajan toiminnoissa koki kuuluvansa yhteen muiden kanssa.

--- Eli se minun siskon kanssa menin se ensin oli äidinkielenkurssi ja oli tosi hyvä ja erilainen olin silloin pää vähän sekaisin silloin mutta minä menin siellä vähän se oli tosi hyvä minulle tosi auttaa

Se on tosi hauskaa. Niin kyllä. Mutta täällä, minä sanon on joskus täällä, jos minä tulen, se on tosi hauskaa.

Pandemian aikana osallistuminen oli vaihtelevaa. Haastattelemamme henkilöt olivat saattaneet käydä vapaa-ajan toiminnoissa useamman kerran viikossa ennen pandemiaa, mutta pandemian aikana osallistuminen ei välttämättä ollut niin säännöllistä. Vapaa-ajan toimintojen aikataulumuutokset olivat haasteellisia muistaa ja oppia ulkoa. Eräs haastateltava kertoi, että ennen pandemiaa Ystävyysskeskuksen Kamukuppila oli tärkeä kokoontumispaikka, joka on toteutunut samaan aikaan, samana viikonpäivänä jo useamman vuoden ajan. Kamukuppila jatkui myös etäryhmänä, mutta se tuntui erilaiselta. Vapaa-ajan toimintaan osallistuneita henkilöitä ei nähnyt kasvokkain etäyhteyksillä toteutetuissa ryhmissä, jolloin osallistuminen ja vapaa-ajan toiminnan merkitys ei ollut samanlainen kokemus kuin ennen pandemiaa.

Täällä on kerros kaksi on. Usein on joka päivä minä menen täällä mutta nyt on zoomissa on nyt joskus minä menen täällä tunti. Koska se on minä aina en minä mennyt täällä zoomissa, minä vain joskus.

Minä en halua, koska joka päivä minä en osallistu. Ennen oli esimerkiksi täällä koulussa. Huomenna me, ohjaajat, minulla on huomenna kello kaksi koulua, jos he sanovat minulle ja minä heti menen. Mutta nyt ei, koska täällä joskus minä unohdan täällä mikä aika on, täällä ryhmässä on tunti. Joo, siksi minä en täällä muista hyvin. En muista, vain täällä jos minulla on aika täällä kamukuppilaan minä tulen.

---Ihan oli ikävää puhelimesta vain käytetään, joka ihminen ei tunnista toisiaan, ja ihan vaikuttaa koko ajan olen vain kotona.

Haastatteluissa nousi esille asioita, jotka estivät osallistumisen vapaa-ajan toimintoihin. Tutkimukseen osallistujat toivat esille vapaa-ajan toiminnan ja koulun oppituntien päällekkäisyyden, jolloin osallistuminen väheni merkittävästi, vaikka haastateltava olisi kokenut osallistumisen tärkeäksi. Ne osallistujat, jotka opiskelivat Vuolle opistossa, kokivat helpottavaksi, että vapaa-ajan toimintaa toteutettiin samassa rakennuksessa kuin missä he opiskelivat. Haastateltavat, jotka hoitivat lapsia kotona, kokivat tärkeäksi sen, että heillä on mahdollisuus osallistua vapaa-ajan toimintaan kotoa etäyhteyden avulla esimerkiksi lasten nukkuessa päiväunia.

--- Joo, kello yksi on koska yksi minä täällä koulussa ja koska torstaina joo. Joskus täällä tiistaina minä annan koulun tulen joo.

Ei pysty mennä Vuollessa silloin, mutta nyt on Teamsissa. Nyt tosi parempi ehkä tämän takiaakin korona on joo, oli huono mutta se ehkä mietin vähän positiivinenkin. En tiä.

Suomen kielen oppimisen merkitys korostui vapaa-ajan toiminnan sisällössä. Vaikka osallistujat eivät osanneet suomen kieltä vielä kovin hyvin, he halusivat osallistua vapaa-ajan toimintoihin, koska siellä oli mahdollista oppia lisää. Samaan aikaan vapaa-ajan toimintoihin oli välillä haastavaa osallistua, koska osallistujat eivät pysyneet toiminnoissa mukana puutteellisen kielitaidon vuoksi. Yksi haastateltavista kuvasi vapaa-ajan toiminnan sisältöä ja kielitaidon puutetta alla olevan lainauksen mukaan.

Joskus se on vähän vaikeaa. Esimerkiksi täällä, jos täällä kysymys tai somesysteemi tulee, joskus se on vähän vaikea minulle mutta joskus on helppo tulla. Joskus ymmärrän. Esimerkiksi kysymys on täällä, joskus on kahoot tulee. Esimerkiksi nopeasti yksi sivu sinä täällä ja nopeasti sinä laitat täällä toinen sivu ja sitten sinä vastaus. Mikä on vastaus sinä mieti. Se on vähän vaikeaa minulle. Ja joskus jos nopeasti he puhuvat, minä en ymmärrä. Se on minulle vaikeaa.

Ohjaajan merkitys

Haastatteluiden vastauksissa hyvän ohjaajan merkitys korostui eniten ja tämä mainittiin jokaisen haastateltavan vastauksissa useita kertoja. Tutkimukseen osallistujat kokivat ohjaajat merkityksellisenä kotoutumisen ensivaiheista saakka. Ohjaajat tukivat maahanmuuttajia kotoutumiseen liittyvissä asioissa, opettivat suomen kieltä ja kulttuuria ja ohjasivat mukaan erilaisiin ryhmätoimintoihin.

Osallistujat kokivat, että erityisesti Ystävyykeskuksen ohjaajat tukivat heitä kokonaisvaltaisesti: he auttoivat heitä sekä henkilökohtaisesti että järjestämällä vapaa-ajan toimintaa, heillä oli aikaa istua alas juttelemaan ja tuntui, että heitä kiinnosti, mitä haastateltaville kuului. Ohjaajat tukivat osallistumaan esimerkiksi erilaisiin projekteihin, ryhmätoimintoihin ja tapahtumiin, joiden avulla maahanmuuttajat tutustuivat Suomen kulttuuriin ja tapoihin toimia uudessa yhteiskunnassa. Vapaa-ajan toimintojen sisältö oli monipuolisesti erilaisia osallistujien tarpeita vastaavaa. Ohjaajat ottivat maahanmuuttajat ystävällisinä vastaan ja heihin oli helppo tutustua. Jokainen osallistuja kehui ohjaajien merkityksellisyyttä ja tärkeyttä kotoutumisen tukena ja asioiden välittäjänä. Kaksi haastateltavaa kuvailivat kokemuksiaan ohjaajista alla olevien lainausten mukaan.

Ohjaaja, ehkä tiedätte, ja sitten ihan oli meidän ihan lähelle. Me kutsutaan häntä sisko koska se oli aina auttoi, auttanut meille ja vieläkin yhteyttä häne kanssa jos tulee jotain ongelmaa minulle ja sitten mä selvitän hänen kanssaan. Ja hän oli täältä. Eli hän on ihan kilttinä ja ja eli tykkään hänen kategoria.

Minulla menee nyt Vuollessa ryhmässä ja ohjaaja on tosi hyvä nyt on tosi hyvä oikeesti ei oo vaan ohjaaja minulle on tosi tärkeä nainen nyt

Muulla saatu ohjaus oli rajoitettua ja vähäisempää, vaikka turvapaikanhakijat olisivat kokeneet tarvitsevansa enemmän henkilökohtaista tukea kotoutumisen tueksi. Eräs haastateltava kertoi, että koska vastaanottokeskuksen ohjaaja ei selvittänyt hänelle asioita, aktiivinen turvapaikanhakija selvitti asioita itsenäisesti. Turvapaikanhakijalla oli niin hyvä englannin kielen taito, että hän selvisi itsenäisesti sen avulla turvapaikanhakuvaiheen alkuvaiheilla.

Eli aina itse yritän kehittää ja esimerkiksi kun olen turvapaikanhakija Oulu vastaanottokeskuksessa ei kenelläkään sano missä on, missä sijaitsee koulua tai miten voi päästä ja miten voi hakea opiskelupaikka. Jaaa eli itse yrittää löysin tässä esimerkiksi vuolle ja sitten ymmärsin, että pääsen opiskelemaan vuolle ja opiskelemassa siellä.

Ohjaajien merkitys korostui myös vapaa-ajan toiminnan aikatauluista muistuttaessa. Haastateltavista kävi ilmi, kuinka tärkeää oli, että ohjaajat muistuttivat maahanmuuttajia vapaa-ajan toimintaan osallistumisesta ja aikatauluista WhatsApp-viestien avulla. Ohjaajat ovat luoneet omat WhatsApp-ryhmät, joissa he tiedottavat vapaa-ajan toimintaan liittyvistä aikatauluista ja muutoksista. COVID-19 pandemian takia etäyhteyksiin siirtyminen korosti entisestään ohjaajan merkitystä. Ohjaajien muistutusviestit sekä ilmoitukset aikataulumuutoksista helpottivat osallistumista, koska tapaamisten aikoja saattoi olla itse vaikea muistaa.

Miten voi sanoa. Se riippuu, että ilmoitamme, että silloin kun ohjaaja ilmoittaa meille että meillä on tällainen tapahtuma ja silloin me osallistun siihen mutta me odotamme, että hän ilmoittaa meille milloin voi käydä siellä

Täällä on kerros kaksi on. Usein on joka päivä minä menen täällä mutta nyt on zoomissa on nyt joskus minä menen täällä tunti. Koska se on minä aina en minä mennyt täällä zoomissa minä vain joskus.

Suomen kielen oppimisen tärkeys

Kun osallistujilta kysyttiin, mikä Suomessa on ollut vaikeaa, vastasivat he kaikki suomen kielen oppimisen vaikeuden. Vaikka uuden kielen oppiminen on haastavaa, osallistujat ovat ymmärtäneet sen merkityksen jokapäiväisessä elämässä. Haastateltava kertoi, että asioiden ymmärtäminen on helpompaa, jos hän saa itse kysyä asiaa, mutta muiden osallistujien puhuminen hankaloittaa asioiden ymmärtämistä. Haastateltavat kertoivat suomen kielen ymmärtämisestä alla olevin lausein.

Pitää ensin oppiin tosi hyvin suomen kieli sitten on elämä täällä aloittaa

Mun mielestä kolmekin on se, on ihan ok ihan hyvä eli ryhmäkin on tosi hyvä ja toinenkin on hyvä ja kolmas naistenryhmäkin on hyvä. Mutta enemmän ehkä se sujuvaa suomea se auttaa niin paljon minulle.

Tutkimukseen osallistujat toivat useissa vastauksissa esille suomen kielen oppimisen tärkeyden ja sen merkityksen kotoutumiseen, hyvinvointiin ja osallisuuteen. Ystävyyskeskus järjestää viikoittain suomen kielen ryhmiä, joissa ammattitaitoiset opettajat käyvät läpi suomen kielen kielioppia ja puhuvat osallistujien kanssa suomea. Myös osallistuminen Ystävyyskeskuksen vapaa-ajan toimintaan auttaa heitä käyttämään suomen kieltä vapaa-ajalla. Vaikka oppiminen on haastavaa, osallistujat ovat ymmärtäneet sen merkityksen jokapäiväisessä elämässä ja kotoutumisessa. Ohjaajilta ja opettajilta on helppo kysyä apua, jos jotain ei ymmärrä.

Ja suomen kielen ryhmä, jos sinä joka päivä sinä täällä ryhmässä, sinä tulet se tosi auttaa suomen kieli. Mutta minä olen joskus mutta se on tosi hyvä mulle

Tiedätkö, kun pääsen esimerkiksi kauppaan, selvitän oman asian. Ja kun käyn muualle, ja että sitten kun pääsen vuolteelle toinen vuosi, ohjaajat pakottaa mua että puhumaan suomen kieli. Ja kun sanotaan että en mä voi ratkaisua teidän ongelmia koska et halua meidän kanssa suomen kieli. Sun on pakko puhua meidän kanssa suomen kieli. Me ratkaisuun sun ongelma, kun sinä puhut suomen kieli. Ja sen jälkeen olen yrittänyt oppia.

7.2 Vapaa-ajantoiminnan kehittäminen

Tutkimukseen osallistuneet olivat pääosin tyytyväisiä Ystävyyskeskuksessa tällä hetkellä tarjolla olevaan vapaa-ajan toimintaan, ja osalle haastateltavista ei ainakaan heti tullut mieleen mitään kehitettävää.

Mietin nyt, mutta Vuolteessa kaikki on, kaikki on siellä.

Vastaajien mielestä toiminta on monipuolista jo tälläkin hetkellä, mutta vastauksissa nousi esille joitain kehitysehdotuksia. Osallistujat toivoivat esimerkiksi sitä, että ryhmiin osallistuisi enemmän suomalaisia, ja lisäksi toivottiin, että ryhmät olisivat tasa-arvoisia ja kaikkiin voisi osallistua sekä miehiä että naisia. Toisaalta toiset vastaajista arvostivat sitä, että naisille on omia ryhmiä ja esimerkiksi äitiryhmässä voi saada vertaistukea toisilta äideiltä. Yksi vastaajista mainitsi, että jos aloitettaisiin perheryhmä, hän voisi todennäköisesti osallistua siihen miehensä ja lapsiensa kanssa, jos se olisi aikataulullisesti mahdollista. Esille nousi myös toiveita ryhmistä, joissa voitaisiin keskustella historiasta, politiikasta ja yhteiskunnallisista asioista.

Sosiaalinen tuki

Vastauksissa nousi esille vapaa-ajantoiminnan tarjoaman sosiaalisen tuen suuri merkitys. Haastateltavat kertoivat, että on tärkeää, että ryhmissä voidaan keskustella ja viettää aikaa yhdessä kii-rettömästi.

Sinä soitat puhelin mutta sinä keskustelu lyhyt ja sitten heippa. Mutta jos sinä täällä menet kahvin paikalle tai täällä koulussa sinä keskusteleet pitkä aika.

Haastateltavat toivoivat, että jatkossakin olisi mahdollista kokoontua viettämään aikaa yhdessä. Yksi haastateltavista kertoi, että haluaisi tulevaisuudessa tutustua ihmisiin vielä enemmän ja että olisi hyvä, jos ryhmissä tähän kiinnitettäisiin huomiota. Hän kertoi, että aiemmin kotimaassaan ihmisiin tutustuminen oli helppoa, mutta täällä se on ollut vaikeampaa. Haastateltava kuitenkin mainitsi, että Ystävyyskeskuksen toiminnan kautta hän on tutustunut muutamaa suomalaiseen ja hän on kokenut, että se on ollut tärkeää ja tukenut hänen kotoutumistaan. Vastauksissa ilmeni myös toiveita yhteisestä hauskanpidosta ja ryhmistä, joissa juodaan kahvia, pelataan pelejä ja tutustutaan toisiin. Kamukuppila on ollut juuri näihin tarpeisiin vastaava ryhmä ja vastauksien mukaan sille

ainakin toivotaan jatkoa. Myös kaikki muut ryhmät saivat positiivista palautetta ja niiden jatkoa toivottiin.

Vastauksissa tuli esille toiveita siitä, että suomalaisia osallistuisi ryhmiin nykyistä enemmän. Heihin tutustuminen ja heidän kanssaan suomeksi puhuminen koettiin kotoutumisen kannalta tärkeäksi.

Niin ehkä ei ole vain ulkomaalaiset ryhmä, voi olla suomalaisen naisen kanssakin hyvä. Suomalaiset naisille ei ehkä tarvi, naisilla on oma elämä täällä koska tämä on suomalainen maa. Jos minä Turkissa niin ehkä minäkään ei osallistua ryhmässä.

Ennakkoluulot ja asenteet

Useissa vastauksissa tuli esille, että suomalaisiin on vaikea tutustua. Uusia kavereita ja tuttuja on vaikea saada, koska suomalaiset ovat usein ujoja eikä tuntemattomien kanssa ole tapana aloittaa keskustelua ainakaan niin usein ja luontevasti kuin joissain muissa kulttuureissa. Yksi vastaajista kertoi lisäksi kohtaamistaan ennakkoluuloista ja kielteisistä asenteista maahanmuuttajia kohtaan.

Se oli ihan vaikeaa tilanteessa, kun yhdessä oli tapahtunut seksuaalirikos ja ottaa poliisi kiinni kymmenen ihmisiä sitten ja sen jälkeen ymmärsin vain yksi henkilö tekee rikoksen. Sitten kun me kävimme esimerkiksi kadulla tai jotain muuta ihmisiä huutamassa tai meille käytetään rumia sanoja tai pelkästään käytetään väkivaltaa kielteisesti ja tällaista.

Kun äsken sanoin, että oli tapahtunut paljon erilaista, mutta rasismia on vahvistunut Suomessa, surullisesti, mielenterveyteen vaikuttanut.

Vastaaja kuitenkin koki, että Vuolteen toiminnan kautta ennakkoluuloja pystytään kumoamaan ja ihmisten asenteisiin voidaan vaikuttaa. Hän oli osallistunut erilaisiin vierailuihin, joita on tehty esimerkiksi kouluihin ja päiväkoteihin, ja joissa maahanmuuttajat ovat päässeet kertomaan omasta kulttuuristaan ja elämästään. Yhteisen keskustelun ja tutustumisen kautta asenteet voivat muuttua ja ennakkoluulot osoittautua vääriksi.

Me kävimme esimerkiksi Kiimingin lukio. Ja sitten opettaa suomalaisille persian aakkoset ja miten voi kirjoittaa oman nimen farsiksi ja persiaksi. Eli se oli minun mielestä hienoa. Ja sitten me kävimme myös ammattikorkeakoulussa sieltä, sosionomiluokassa. Sitten mä kerroin persian historiaa ja persian tarinoita suomalaisille ja he tykkää paljon siitä.

Vastaajalle nämä vierailut ja kohtaamiset suomalaisten kanssa olivat olleet erittäin tärkeitä ja hän oli kokenut, että ne edistävät tasa-arvoista ja positiivista suhtautumista maahanmuuttajiin. Oulun

alueella tapahtuneiden seksuaalirikoksien jälkeen vierailuja tehtiin vähemmän ja myös korona-aika on vaikeuttanut niiden tekemistä. Vastauksissa kuitenkin toivottiin, että vierailuja voitaisiin jatkosakin tehdä. Vierailut edistävät kaksisuuntaista kotoutumista ja tuovat maahanmuuttajia ja vieraita kulttuureita tutummiksi, jolloin ne eivät enää tunnu etäisiltä ja mahdollisesti pelottaviltakin.

Etätoiminnan kehittäminen

Kaikki haastateltavat osallistuneet Ystävyyskeskuksen toimintaan myös etäyhteyksillä. Vastauksien perusteella osallistuminen oli ollut helppoa ja korona-aikana se oli tarjonnut tekemistä, sisältöä arkeen ja sosiaalisia kontakteja. Osa vastaajista piti etäyhteyksien kautta osallistumista jopa parempana ja helpompana vaihtoehtona, koska pienten lasten kanssa lähteminen ryhmien tapaamiin ei aina onnistu.

Se on tosi hyvä minun mielestä koneessa koska ei voi aina pystyä menemään Vuolle mutta jos Teamsissa se tosi helpompi meille tosi tosi helppo. Joo se auttaa niin paljon internetissä jos on.

Jatkossa tavallista toimintaa Vuolle Setlementin tiloissa voidaan toivottavasti järjestää nykyistä enemmän, mutta etäryhmät saivat vastauksissa melko suurta kannatusta, joten niitä voisi olla hyvää jatkaa tulevaisuudessakin osana toimintaa.

Vastauksissa tuli esille myös korona-ajan ja etäopiskelun raskaat puolet. Osa vastaajista asuu yksin ja silloin eristyneisyys ja keskustelukumppanien puute ovat korostuneet. Aiemmin elämä on tuntunut menevän eteenpäin positiivisella tavalla, mutta korona-aikana tätä edistymistä ei ole tapahtunut.

Ennen on sinä täällä koulussa keskustellut opiskelijat kanssa tai ohjaajat kanssa. ja täällä ryhmät kerros kaksi on minä keskustelen täällä. Mutta etäkoulu on ei puhu mitään. Vain sinä kirjoitat tekstiviesti ja sinä lähetät opettajalle. Se on tosi eri mulle. Ennen korona tänään on parempi ja huomenna on parempi, näin mennä. Kun korona tuli minä menee vaan takaisin.

Etäyhteyksillä toimivat ryhmät ovat kuitenkin voineet tarjota juttuseuraa ja keskusteleminen sekä hauskanpito yhdessä ovat saattaneet virkistää ja tuoda vaihtelua yksinäisyyteen.

Etäryhmiin siirtymisen jälkeen yhden haastateltavan mielestä avun saaminen esimerkiksi koulutehtävään muuttui vaikeammaksi. Etäyhteyksillä puheenvuoroa voi olla vaikeampi saada ja ohjaajat eivät voi yhtä helposti jakaa huomiotaan eri osallistujille.

Jos on kotitehtävä tai jos sinä esimerkiksi et ymmärrä tehtävät, jos sinä kysyt heille ja he auttavat sinulle. Mutta täällä on eri asia ihmiset yhdessä täällä. Yksi tai kaksi kerta minä kysyn heille mutta toinen ihmiset on toinen asia kysyy heiltä. On vähän ei hyvä, ei onnistunut, siksi minä en täällä paljon kysy ryhmässä.

Toisaalta voi olla, että osallistuja on kysynyt läksyäpua sellaisessa ryhmässä, joka ei ole suoraan siihen tarkoitettu, vaan enemmänkin vapaa-ajanryhmä. Kyseiselle kerralle on voitu suunnitella yhteistä tekemistä, jolloin ohjaajien on vaikeaa irrottautua neuvomaan yksittäisissä koulutehtävissä. Tällöin on voitu ohjeistaa mistä ja milloin apua tehtävään on mahdollista saada. Vastauksissa ilmeni myös, että suomen kielen ymmärtäminen on välillä tuntunut vaikeammalta etäyhteyksien kautta keskustellessa. Puhe on ollut liian nopeaa ja ymmärtäminen on ollut hankalampaa, koska keskustelukumppani ei ole fyysisesti lähellä. Etäyhteyksien välityksellä voi myös olla vaikeampaa kertoa, että ei ole ymmärtänyt.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailla, millaisia kokemuksia maahanmuuttajilla on Ystävyyskeskuksen vapaa-ajantoimintaan osallistumisesta ja sen tarjoamasta tuesta kotoutumiseen, sekä saada selville, miten he toivoisivat toimintaa jatkossa kehitettävän. Seuraavat johtopäätökset on koottu toiminnassa mukana olleiden maahanmuuttajien teemahaastatteluiden pohjalta.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että haastateltavat ovat kokeneet Ystävyyskeskuksen tarjoaman vapaa-ajantoiminnan merkittävänä osana heidän kotoutumistaan. Kotouttaminen on yhteiskunnallinen toimenpide, jonka avulla tuetaan maahanmuuttajan osallisuutta uuteen yhteiskuntaan. Aktiivinen kansalaisuus on osallistumista keskusteluun ja tavoitteellista toimintaa. (Keinänen & Mäkeläinen 2009, 186-187.) Vapaa-ajan toiminnan kautta haastateltavat olivat kokeneet osallisuutta uuteen yhteiskuntaan ja saaneet mahdollisuuksia osallistua ja toimia yhdenvertaisena muiden kanssa. Lisäksi haastateltavat antoivat kehitysideoita vapaa-ajan toiminnan kehittämiseen ja esimerkiksi uusien ryhmien sisältöihin.

Ystävyyskeskus ei ollut aiemmin tehnyt näin laajaa kyselyä asiakkailleen, ja tutkimus tuotti heille tärkeää tietoa toimintaan osallistuneiden asiakkaiden kokemuksista. Opinnäytetyö vahvisti aiempaa tietoa siitä, kuinka tärkeä merkitys vapaa-ajan toiminnalla on maahanmuuttajien kotoutumiseen. Aiemmin samantyyppisiä tuloksia vapaa-ajan toiminnan positiivisesta merkityksestä on saatu muun muassa vuosina 2018-2019 tehdyssä ulkomailla syntyneiden hyvinvointitutkimuksessa (Castaneda & Kuusio 2019, 121-128). Maahanmuuttajat olivat saaneet Ystävyyskeskuksen toimintojen ja ohjaajien kautta apua kotoutumiseen. Haastateltavat olivat oppineet vapaa-ajan toiminnoissa suomen kieltä sekä monipuolisesti suomen kulttuuriin liittyviä tietoja ja taitoja. Toimintaan osallistuminen oli lisännyt heidän osallisuuttaan ja koettua hyvinvointiaan. Ohjaajien tuen avulla he olivat kokeneet olevansa osa suomalaista yhteiskuntaa.

Järjestössä toimivien ammattilaisten ihmissuhdetaitoihin kuuluu suvaitsevaisuus erilaisia ihmisiä kohtaan, tilan antaminen muille, ristiriitojen ratkaiseminen ja muiden osaamisen ja näkemysten kunnioittaminen. ”Toiminta ihmisten kanssa ihmisten ja yhteisön hyväksi hioo meistä jokaista” (Harju 2004, 75). Järjestöjen toiminta on usein monipuolista ja se voi painottua jokaisella järjestöllä

eri tavoin. Se ei ole ulkopuolelta ohjattua, vaan niillä on mahdollisuus vaikuttaa toimintansa sisältöön. Järjestöissä tapahtuva oppiminen on ihmisestä itsestä lähtevää, mikä tarkoittaa usein parhainta oppimistapaa. (Harju 2004, 73-77.)

Järjestöjen toimintatapojen kehittäminen ei ole helppoa. Kehittämiseen liittyviä mielipiteitä saattaa olla paljon ja kaikille sopivia toimintatapoja voi olla haastava toteuttaa. (Harju 2004, 95.) Tutkimukseen osallistuneet toivoivat, että vapaa-ajan toiminnoissa voisi kiinnittää enemmän huomiota ryhmien sisällä muihin ihmisiin tutustumiseen. Esille tuli myös toiveita kaikkien ryhmien tasa-arvoisuudesta ja avoimuudesta kaikille, mutta toisaalta vain naisille suunnatut naistenryhmä ja äitiryhmä koettiin tärkeiksi ja vertaistuen saamisen kannalta merkityksellisiksi.

Haastateltavat kertoivat, kuinka haastavaa Suomeen on kotiutua, jos tänne muuttaa työn perässä. Työn perässä muuttaneelle ei tehdä kotoutumissuunnitelmaa ja suomen kielen oppiminen on omalla vastuulla. Tutkimukseen osallistuneet, työn perässä Suomeen muuttaneet kertoivat, että heillä oli mennyt useita vuosia, ennen kuin he olivat oppineet suomen kieltä. Työpaikalla ei käytetty suomen kieltä muiden työntekijöiden kesken, jos hekin olivat maahanmuuttajataustaisia. Muille kielikursseille oli vaikea päästä, mutta Ystävyyskeskuksessa heidän oli mahdollista oppia kieltä.

Tutkimuksessa kävi ilmi, miten tärkeä merkitys uuden kielen oppimisella on. Haastateltavat kuvailivat suomen kielen taidon merkitystä sekä kotoutumisen tukena että kielitaidon ongelmia kotoutumisen hidasteena. Haastateltavat kertoivat suomen kielen oppimisen haasteista ja vähäisestä käytöstä varsinkin koulun ulkopuolella. Lisäksi he toivat esille kantasuomalaisten vähäisen määrän vapaa-ajan toiminnoissa. Koska heillä on niin vähän kontakteja suomalaisiin vapaa-ajalla, jää suomen kielen oppiminen koulu- ja vapaa-ajan toimintojen osallistumisen sisältöihin. Ne suomalaiset, joihin he olivat tutustuneet vapaa-ajan toiminnoissa, auttoivat heitä ystävällisesti ja haastateltavat kokivat tärkeäksi puhua heidän kanssaan suomeksi.

Opinnäytetyö toi ilmi osallisuuden puutteita COVID-19 pandemian aikana. Haastateltavat kertoivat, että etäyhteyksien aikana osallistuminen Ystävyyskeskuksen vapaa-ajan toimintoihin oli ajoittain haastavaa. Haasteita toi se, että muiden osallistujien kasvoja ei nähnyt eikä etäyhteydellä saanut samanlaista yhteenkuuluvuuden tunnetta kuin kasvokkain tapahtuvissa toiminnoissa. Lisäksi haastateltavat kertoivat, että etäyhteyksillä toteutettujen vapaa-ajan toimintojen sisältö oli välillä vaikeaa

seurata puutteellisen kielitaidon vuoksi. Esimerkiksi ohjaajien pitämä Kahoot-tietokilpailu oli edennyt liian nopeaan ja vastaajat eivät olleet ehtineet ymmärtää kysymyksiä ennen kuin tietokilpailu oli edennyt jo seuraavaan kysymykseen.

Tutkimuksessa kävi ilmi, kuinka tärkeää kotouttamistyö on. Suomalaiseen kulttuuriin ja toimintatapoihin tutustuminen vähentää ennakkoluuloja ja syrjintää, ja kaksisuuntaista kotoutumista edistävien vierailujen ja ryhmätoimintojen kautta suomalaiset pääsivät tutustumaan maahanmuuttajiin ja saivat tietoa uusien maiden kulttuureista. Haastateltavat olivat osallistuneet projekteihin, joiden kautta he esittelivät oman maan kulttuurin historiaa ja tapoja kantasuomalaisille ohjaajien tukena. Haastateltavat olivat kokeneet syrjinnän ja ennakkoluulojen kokemuksia kotoutumisen alusta lähtien, ja heille oli hyvin tärkeää pystyä itse vaikuttamaan siihen, että syrjintä vähenee ja ennakkoluuloja pystytään osoittamaan vääräksi.

9 POHDINTA

Tutkimuksen aihe valikoitui liittyen aiempaan yhteistyöhön Ystävyyskeskuksen kanssa. Olemme molemmat suorittaneet ensimmäisen harjoittelumme yhtä aikaa Ystävyyskeskuksessa ja loppuarvioinnissa tuli esille, että he voisivat olla kiinnostuneita toimimaan työelämän yhteistyökumppanina opinnäytetyössämme. Meidän tavoitteenamme on omien oppimistavoitteidemme lisäksi tuottaa tietoa yhteistyökumppanille heidän palveluidensa sopivuudesta ja niiden kehittämisestä osallistujien näkökulmasta. Koimme, että saimme opiskelijoina haastatteluista tärkeää tietoa kotoutumisen tukemisesta, ohjaajan merkityksestä ja maahanmuuttajien kohtaamista haasteista, ja Ystävyyskeskus sai tärkeää tietoa siitä, millaisia kokemuksia osallistujilla on toiminnasta ja miten he toivoivat sitä jatkossa kehitettävän. Haastatteluissa tuli esille, että vaikka turvapaikanhakijoiden yhtäkäsistä, suuresta maahantulomäärästä on kulunut jo useampi vuosi aikaa, on asioiden käsittely ja päätösten tekeminen edelleen kesken joidenkin tulijoiden kohdalla. Tällaisessa tilanteessa järjestöjen tarjoaman tuen merkitys korostuu, koska turvapaikanhakuprosessi on pitkittynyt eikä turvapaikanhakijalla ole oikeutta varsinaisiin kotoutumispalveluihin. Myös monet työpaikan takia maahan tulleet tarvitsevat järjestöjen tarjoamaa tukea.

Tutkimuksen aihe on ajankohtainen, koska maahanmuutto on jatkuva ilmiö ja kotoutumisen onnistuminen ja sujuvuus on tärkeää niin tulijoiden kuin Suomen yhteiskunnankin kannalta. Opinnäytetyön näkökulma Ystävyyskeskuksen vapaa-ajan toiminnan kokemuksista ja kotoutumisen tuesta oli aiheena uusi. Ystävyyskeskus on uudistanut toimintaansa lähivuosina ja he voivat hyödyntää haastateltavien kokemuksia toimintansa kehittämisessä.

Opinnäytetyössä tutkittiin neljän yksilöhaastattelun avulla, millaisia kokemuksia maahanmuuttajilla oli Ystävyyskeskuksen toimintaan osallistumisesta kotoutumisen tukena ja miten he haluaisivat kehittää toimintaa. Toimintaan osallistuminen oli auttanut maahanmuuttajia suomen kielen oppimisessa ja kulttuuriin tutustumisessa. Haastateltavat kokivat Ystävyyskeskuksen ohjaajien merkityksen yhtenä tärkeimmistä kotoutumista tukevista asioista. Ohjaajat olivat tukeneet heitä jokapäiväisessä elämässä ja uusissa asioissa, jotka liittyvät kotoutumiseen.

Vastauksien perusteella haastateltaville oli tärkeää, että ohjaajilla oli aikaa keskustella heidän kanssaan ja että he vaikuttivat olevan oikeasti kiinnostuneita siitä, mitä heille kuuluu, millaisia ongelmia heillä mahdollisesti on ja miten niihin voitaisiin löytää ratkaisuja. Yhdellä vastaajalla oli aiempia

huonoja kokemuksia muiden paikkojen ohjaajista, joilla ei ollut aikaa vastata hänen kysymyksiinsä. Lisäksi hän oli kokenut, että he eivät välittäneet, oliko hän elossa vai ei. Haastatettava oli joutunut itse etsimään tietoa koulutusmahdollisuuksista, eikä kaikilla maahanmuuttajilla ole tähän välttämättä voimavaroja tai riittävä kielitaitoa. Tällöin korostuu hyvän ohjaajan merkitys, jolta voi kysyä neuvoa ja joka osaa kertoa erilaisista vaihtoehdoista. Tutkimusta tehdessämme opimme tukemaan ihmisten osallisuutta ja pystyimme osallistumaan vaikuttamistyöhön yhdessä asiakkaiden ja muiden toimijoiden kanssa. Toimme haastateltavien äänet kuuluville ja välitimme heidän tuottamaansa tietoa Ystävyyskeskuksen henkilökunnalle.

Oppimistavoitteenamme oli työskennellä kulttuurisensitiivisellä työotteella, huomioida kulttuuriset erityispiirteet osallistujien kanssa työskennellessä ja edistää ryhmätoiminnan kehittämistä. Tutkimuksen mukaan kotoutumista olivat heikentäneet suomen kielen käytön vähäisyys vapaa-ajalla sekä vähäinen määrä suomalaisia kontakteja. Ystävyyskeskuksen toiminnassa on vähäinen määrä kantasuomalaisia ja haastateltavat toivoivat, että heitä olisi enemmän. Seuraava tutkimuksen aihe voisi olla, miten Ystävyyskeskuksen toimintaan saisi osallistumaan enemmän suomalaisia, jotta maahanmuuttajien olisi helpompi tutustua heihin. Samaan aikaan vapaa-ajan toimintoihin osallistuneet kertoivat suomen kielten ryhmien tärkeydestä. Suunniteltaessa vapaa-ajan toimintaa maahanmuuttajille kannattaa myös tulevaisuudessa kiinnittää huomiota suomen kielen oppimiseen erilaisten ryhmien kautta. Osallistujille on tärkeää saada oma äänensä kuuluville ja mahdollisuus kysyä itselleen vaikeita asioita.

Edistimme tasa-arvoa ja suvaitsevuutta ja pyrimme huono-osaisuuden ehkäisemiseen yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön näkökulmasta. Tavoitteenamme oli myös pystyä analysoimaan epätasa-arvoa ja huono-osaisuutta tuottavia rakenteita ja prosesseja. Etäyhteyksien välityksellä järjestettävän vapaa-ajan toiminnan jatkumista toivottiin ja siitä voisivat hyötyä monet Ystävyyskeskuksen toimintaan osallistujista. Jos kotoa lähteminen on hankalaa esimerkiksi pienten lasten takia, olisi tärkeää, että jatkossakin on mahdollisuus osallistua toimintaan etäyhteyksien kautta. Toisaalta kasvokkain tapahtuva kohtaaminen on merkityksellistä, ja etenkin uuteen yhteiskuntaan, tapoihin ja tottumuksiin totuttautuvalle se on erityisen tärkeää. Koimme tärkeäksi, että naisilla ja miehillä on omat vapaa-ajantoiminnan ryhmät, vaikka yksi haastateltavista toikin esille sukupuoleen liittyvän epätasa-arvon. Naiset kokivat omat ryhmänsä tärkeinä vertaistuen saamisen takia.

Oppimistavoitteenamme oli työskennellä kulttuurisensitiivisellä työotteella ja huomioida kulttuuriset erityispiirteet osallistujien kanssa työskennellessä. Monikulttuurisuustyötä tekevien ohjaajien on

hyvä tiedostaa kotouttamistyön eri vaiheita sekä ottaa huomioon, että osalla vapaa-ajan ryhmätöinnin osallistujista suomen kielen taito voi olla vielä heikko. Eräässä tutkimuksessa tuli esille, kuinka suomalaiset ohjaajat suunnittelevat suomenkielistä ohjelmaa maahanmuuttajille, joka voi olla hidasteena toimintaan osallistumiselle, jos siinä ei huomioida osallistujien erilaisia kulttuurisia taustoja (Pyykkönen & Saukkonen 2009, 117).

Tavoitteenamme oli myös edistää haastateltavien osallisuutta ryhmätöinnin suunnittelussa ja tunnistaa ja kehittää meidän viestintätaitojamme. Vapaa-ajan toimintaa kehittäessä osallistujien mukaan ottaminen suunnitteluvaiheessa lisäisi heidän osallisuuttaan. Osallistujien mielipiteiden ja heidän kokemusten kuunteleminen mahdollistaisi erilaisten mielipiteiden ja kokemusten esilletulon. Vapaa-ajan toimintaa kehittäessä ohjaajat voisivat ottaa osallistujat mukaan suunnittelemaan ja ideoimaan tulevaa toimintaa. Tutkimusta tehdessämme huomasimme, että kasvotusten toteutuneissa haastatteluissa saimme enemmän ideoita toiminnan kehittämiseen. Ystävyyskeskus on kerännyt aiemmin palautetta ja kehittämisideoita lomakkeille. Pohdimme, että kasvokkain käydyt keskustelut voisivat olla hyödyllisiä, sillä tavoin keskustelussa on mahdollista tarkentaa kysymyksiä ja selvittää kysymysten merkitystä, vaikka osallistujien kielitaidoissa on puutteita. Kokemuksemme mukaan he halusivat ja uskalsivat kertoa mielipiteitään ja myös sen, jos he eivät ymmärtäneet esittämäämme kysymystä.

Tutkimuksemme oppimistavoitteena on vahvistaa omaa ymmärrystämme aiheesta ja saada lisää tietoa vapaa-ajan toiminnan ja siihen osallistumisen merkityksestä kotoutumiseen sekä osallistujien hyvinvointiin. Lisäksi tavoitteenamme on selvittää, miten voisimme sosiaalialan ammattilaisina ja ohjaajina tukea maahanmuuttajia heidän kotoutumisessaan ja olla mukana kehittämässä palveluita, jotka vastaavat erilaisista taustoista olevien henkilöiden tarpeisiin. Tutustuimme monipuolisesti eri lähteisiin perehtymällä monikulttuuriseen asiakastyöhön. Saimme lisää tietoa ja vahvistimme tapojamme toimia kulttuurisensitiivisesti. Sosiaalialan ammattilainen on asiakkaan rinnalla kulkija ja osallistuttaa aktiivisesti asiakasta toimintaan mukaan. Koemme tärkeäksi maahanmuuttajien osallisuuden kehittämisen ja heidän aktiivisen roolinsa tukemisen. Vain aktiivisesti osallistamalla uuden yhteiskunnan eri toimintoihin muuttaja voi kotoutua. Lisäksi kuuntelemalla asiakkaan toiveita ja ajatuksia toimintaa voidaan kehittää heidän tarpeitaan vastaaviksi.

LÄHTEET

Aikuisten perusopetus 2021. Opetushallitus. Hakupäivä 5.4.2021. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-jatutkinnot/aikuisten-perusopetus>

Aikuisten perusopetus 2021. Vuolle Setlementti. Hakupäivä 5.4.2021. https://vuolleoulu.fi/opisto/maahanmuuttajille/aikuisten_perusopetus/

Alitolppa-Niitamo, Anne. & Säävälä, Minna 2013. Johdattelua kirjan teemoihin. Teoksessa Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. (toim. Anne Alitolppa-Niitamo, Stina Fågel & Minna Säävälä). Väestöliitto. Vaasa: Kirjapaino Fram. 8

Anis, Merja & Malin, Maili 2013. Maahanmuuttajat hyvinvointivaltiossa. Teoksessa Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. (toim. Tuomas Martikainen, Pasi Saukkonen & Minna Säävälä). Helsinki: Gaudemus.145

Arene 2020. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. Hakupäivä 5.4.2021 https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?_t=1578480382

Bloigu, Katja. 2014. Laittoman rajalla. Helsinki: Books of demand (BoD)

Bremer, Lena & Haavikko, Ansa 2009. Ulkoisesti erilaisia, sisäisesti samanlaisia. Opas mielenterveysystöhön yli kulttuurirajojen. Suomen mielenterveysseura: SP-Paino oy

Castaneda, Anu & Kuusio, Hanna-Maria 2019. Sosiaalinen hyvinvointi, kotoutuminen ja terveys sekä näiden väliset yhteydet Suomen ulkomailla syntyneessä väestössä. Teoksessa Kotoutumisen kokonaiskatsaus. Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta. (toim. Anne Alitolppa-Niitamo Antti Kaihovaara & Villiina Kazi). TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. 121-133.

Ekholm, Elina 2015. Työtä yhteisön ja yhteiskunnan hyväksi. Maahanmuuttajajärjestöt palveluiden tuottajana. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Hakupäivä 18.11.2020. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75044/TEMjul_53_2015_web_16092015.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 11-18

Esikoto 2018. Esikotouttamisen kehittämishanke Pohjois-Pohjanmaalla. Loppujulkaisu. Oulun Diaakonissalaitos. Hakupäivä 30.1.2021. [ESIKOTO-loppujulkaisu_sahkoinen_valmis.pdf](https://www.esikoto.fi/ESIKOTO-loppujulkaisu_sahkoinen_valmis.pdf) (odl.fi)

Harinen, Päivi, Honkasalo Veera, Souto Anne-Mari & Suurpää Leena 2009. Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen. Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 91. Helsinki: Hakapaino. 5-21.

Harju, Aaro 2004. Järjestöjen kehittäminen. Kokemäki: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry

Hirsjärvi, Sirkka. & Hurme, Helena. 2015. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi

Honkasalo, Veera & Souto, Anne-Mari 2007. Monikulttuurinen nuorisotyö. Teoksessa Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. (toim. Tommi Heikkala & Anna Sell). Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisuja 76. Helsinki: Hakapaino. 115-138

Jauhola, Laura, Keinänen, Janika, Oosi, Olli & Roos, Jonna 2017. Miten meillä menee? Kartoitus väestösuhteiden tilasta Suomessa painopisteenä vastaanottokeskuspaikkakunnat. Selvityksiä ja ohjeita 32/2017. Oikeusministeriö.

Joronen, Tuula 2009. Johdanto. Teoksessa Maahanmuuttajien vapaa-aika ja kulttuuripalvelut pääkaupunkiseudulla. (toim. Tuula Joronen). Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 2009/4. 10-12

Kananoja, Aulikki 2017. Sosiaalityön käsikirja. (toim. Aulikki Kananoja, Martti Lähteinen & Pirjo Marjamäki). 4. uudistettu painos. Helsinki: Printon, Tallinna.

Keinänen, Taina & Mäkeläinen Kati 2009. Aktiivinen kansalaisuus kotoutumisen edistämisenä. Teoksessa Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen. (toim. Päivi Harinen, Veronika Honkasalo, Anne-Mari, Souto & Leena Suurpää). Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisuja 91. Helsinki: Hakapaino. 186-187

Koppinen, Marja-Leena & Pollari, Jorma 2011. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. Juva: PS-kustannus

Korhonen Vesa & Puukari Sauli. 2013. Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus

Koskinen, Seppo, Luoma, Minna-Liisa, Rask, Shadia & Solovieva Natalia 2012. Sosiaalinen hyvinvointi. Teoksessa Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. (toim. Anu Castaneda, Päivikki Koponen, Seppo Koskinen, Mulki Mölsä & Shadia Rask). 2. uudistettu painos. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen raportti. Tampere: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy. 216-217

Kylmä, Jari. & Juvakka, Taru. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.

Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/210. Hakupäivä 30.12.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>

Lautiola, Hannele 2013. Kumppanuutta kotouttamisen kentillä. Esimerkkejä järjestöjen ja viranomaisten yhteistyöstä kotouttamisessa. Hakupäivä 15.2.2021. https://kotouttaminen.fi/documents/3464316/4304967/kumppanuutta_kotouttamisen_kentilla.pdf/207909f7-6f0f-40d6-ac19-54c0fd7920cf/kumppanuutta_kotouttamisen_kentilla.pdf.pdf. 15-39

Lyytinen, Eveliina. 2019. Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa. Turku: Painosalama Oy.

Oikeusministeriö 2021. Asenteet. Hakupäivä 21.7.2021. <https://yhdenvertaisuus.fi/asenteet>

Oikeusministeriö 2021. Hyvät väestösuhteet. Hakupäivä 17.8.2021. <https://oikeusministerio.fi/hyvät-vaestosuhteet>

Oikeusministeriö 2021. Viharikosten seuranta Suomessa. Hakupäivä 21.7.2021. <https://yhdenvertaisuus.fi/viharikokset-ja-vihapuhe>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018. Osaamiskeskukset vauhdittavat maahanmuuttajien polkuja koulutukseen ja työhön. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Työ- ja elinkeinoministeriö. Hakupäivä 6.5.2021. <https://minedu.fi/-/osaamiskeskukset-vauhdittavat-maahanmuuttajien-polkuja-koulutukseen-ja-tyohon>

Oulun ammattikorkeakoulu 2020. Opetussuunnitelmat 2019-2020. Osaamisprofiili: sosiaalialan tutkinto-ohjelma. Hakupäivä 6.4.2021. <https://www.oamk.fi/opinto-opas/opintojen-sisalto/opetussuunnitelmat?koulutus=sos2019sp&lk=s2019&alasivu=osaamiskuvaus>

Oulun kaupunki 2020. Yhdessä kotoutuva Oulu. Kotouttamisohjelma 2018-2021. Hakupäivä 31.12.2020. https://www.ouka.fi/documents/526368/0/Oulun_kotouttamisohjelma.pdf/2abb9df0-f683-4ae5-8ad3-63c34b89443c.3,7-8,38-39

Parkkonen, Johannes 2020. Maahanmuuttajia huolettava koronassa eniten perheenjäsenten tilanne entisessä kotimaassa. SOSTE. Hakupäivä 29.12.2020. <https://www.soste.fi/blogikirjoitus/maahanmuuttajia-huolettava-koronassa-eniten-perheenjasenten-tilanne-entisessa-kotimaassa/>

Pihlaja, Ritva 2010. Kolmas sektori ja julkinen valta. Kunnallisanon kehittämissäätiön tutkimussarja, nro. 61. Sastamala: Vammalan kirjapaino Oy.

Pohjola, Anneli, Kemppainen, Tarja & Väyrynen Sanna. 2012. Sosiaalityön vaikuttavuus. Tampere: Juvenes Print.

Puhakka, Aatu 2017. Investoimalla hyvinvointia. Hyvinvointitaloutta rakentamassa. SOSTEn julkaisu 3/2017. Kuopio: Grano Oy

Pyykkönen, Miikka & Saukkonen, Pasi 2009. Nuorisotoiminta, kulttuuri ja monikulttuuriset nuoret. Teoksessa Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen. (toim. Päivi Harinen, Veera Honkasalo, Anne-Mari Souto & Leena Suurpää). Nuorisotutkimusverkosto, julkaisu 91. Helsinki: Hakapaino. 111-131

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma 2019. Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi. Hakupäivä 7.5.2021. <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma/luottamuksen-ja-tasa-arvoisten-tyomarkkinoiden-suomi>

Rasilainen, Lilli 2016. Kotoutuminen kuntoon! Ehdotuksia kotoutumista tukevan koulutuksen parantamiseksi. Vihreä sivistysliitto ry. Helsinki: Visio 2016.

Ristolainen, Anna 2021. Monikulttuurisuustyön päällikkö. Sähköposti 17.8.2021

Saukkonen, Pasi. 2020. Suomi omaksi kodiksi. Kotouttamispolitiikka ja sen kehittämismahdollisuudet. Helsinki: Gaudeamus.

Saukkonen, Pasi 2013. Maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikka. Teoksessa Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. (toim. Tuomas Martikainen, Pasi Saukkonen, & Minna Säävälä). Helsinki: Gaudeamus. 81-90.

Schubert, Carla 2013. Kotoutumisen psykologiaa. Teoksessa Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. (toim. Anna Alitolppa-Niitamo, Stina Fågel, & Minna Säävälä). Helsinki: Väestöliitto. 63-78.

Sisäministeriö 2020. Pakolainen pakenee vainoa kotimaastaan. Turvapaikanhakijat ja pakolaiset - Sisäministeriö (intermin.fi). Hakupäivä 3.12.20. <https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>

Sotkasiira, Tiina 2018. Kotoutumista vai hyvinvointia? Metafora-analyysi syrjäseutujen kotopalveluista. Teoksessa Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi. Kohtaamisissa kehittyviä käytäntöjä. (toim. Merja Anis, Johanna Hiitola & Kati Turtiainen). Tampere: Vastapaino. 30-52

Söderling, Ismo 2013. Maahanmuutto ja suomalaisten asenteet. Teoksessa Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. (toim. Anne Alitolppa-Niitamo, Stina Fågel, & Minna Säävälä). Väestöliitto. Vaasa: Kirjapaino Fram. 15-32.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) 2019. Kotoutuminen ja osallisuus. Hakupäivä 1.12.2020. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus>

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos (THL) 2020. Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. Hakupäivä 19.11.2020. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/kasitteet>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) 2020. Maahanmuutto ja hyvinvointi. Hakupäivä 1.12.2020. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/maahanmuutto-ja-hyvinvointi>

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Turtiainen, Kati, Kokkonen, Tuomo & Viitasalo, Katri 2018. Aktiivisen kansalaisuuden mahdollisuudet kotouttamistyön ulkoisten ehtojen ja maahanmuuttajien tarpeiden ristipaineissa. Hakupäivä 29.12.2020. <https://journal.fi/janus/article/view/76453/38333>. 246-237, 254-355

Työ- ja elinkeinoministeriö 2020. Kotouttaminen. Kotoutumista edistävät toimenpiteet. Hakupäivä 17.11.2020. <https://kotouttaminen.fi/kotoutumista-edistavat-toimenpiteet>

Työ- ja elinkeinoministeriö 2020. Kotouttaminen. Kotoutumisen kaksisuuntaisuus. Hakupäivä 18.11.2020. <https://kotouttaminen.fi/kotoutumisen-kaksisuuntaisuus>

Työ- ja elinkeinoministeriö 2020. Kotouttaminen. Kotouttamistyön periaatteet. Hakupäivä 17.11.2020. <https://kotouttaminen.fi/kotouttamistyon-periaatteet>

Työ- ja elinkeinoministeriö 2020. Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019. Sosiaalinen hyvinvointi, kotoutuminen ja terveys sekä näiden väliset yhteydet Suomen ulkomailla syntyneessä väestössä. Hakupäivä 3.12.2020. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162005/TEM_op-paat_10_2019_Tutkimusartikkeleita_kotoutumisesta_20012020.pdf

Vuolle Setlementti 2021. Hyvinvointipalvelut. Hakupäivä 7.4.2021. <https://vuolleoulu.fi/hyvinvointi-ja-yhteistyö/>

Vuolle Setlementti 2020. Ystävyystalon toimintasuunnitelma.

Vuolle Setlementti 2020. Ystävyyskeskuksen toimintakalenteri. Hakupäivä 19.11.2020. <https://vuolleoulu.fi/hyvinvointi-ja-yhteistyö/ystavyyskeskus/>

Vuolle Setlementti 2020. Ystävyyskeskus. Hakupäivä 19.11.2020. <https://vuolleoulu.fi/hyvinvointi-ja-yhteistyö/ystavyyskeskus/>

Vuori, Jaana 2015. Kotouttaminen arjen kansalaisuuden rakentamisena. Yhteiskuntapolitiikka 80. Hakupäivä 30.12.2020. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129563/vuori.pdf?sequence=1>. 396

Väestöliitto. Maahanmuuttajien määrä. Hakupäivä 19.11.2020. https://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/

Yhteiskuntapolitiikka 2016 (81 ; 5). Asiakasosallisuus, sosiaalinen osallisuus ja matalan kynnyksen palvelut. Pohdintaa käsitteiden sisällöstä. Leeman, Lars & Hämäläinen, Riitta-Maija. Hakupäivä 22.12.2020. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131350/YP1605_Leemann%26Hama-lainen.pdf?sequence=2&isAllowed=y. 587-590

Taustatiedot

- Miksi tulit Suomeen? (turvapaikanhakija, pakolainen, opiskelu, työ, puoliso, joku muu)
- Kuinka kauan olet asunut Suomessa?
- Mitä teet tällä hetkellä? (opiskelija, työssä, työtön, äitiyslomalla, joku muu)

Hyvinvointiin ja kotoutumiseen liittyvät kokemukset

- Millaista tukea olet saanut kotoutumiseen?
- Mitkä asiat ovat auttaneet sinua kotoutumaan Suomeen?
- Mitkä asiat ovat tuntuneet vaikeilta?

Vapaa-ajan toimintaan liittyvät kysymykset/kokemukset

- Millaiseen ryhmätoimintaan olet osallistunut Ystävyyskeskuksessa?
- Kuinka usein olet osallistunut?
- Millaista ryhmässä oli?
- Miten osallistuminen on auttanut sinua?
- Oletko saanut ryhmistä uusia ystäviä? Oletko tutustunut suomalaisiin?
- Millaista apua olet saanut opiskeluun?
- Minkä verran olet oppinut ryhmässä suomen kieltä?
- Miten siirtyminen etäyhteyksiin vaikutti osallistumiseen?
- Millaista etäryhmiin osallistuminen on ollut?
- Miten olet jaksanut korona-aikana?
- Oletko kokenut korona-aikana yksinäisyyttä?
- Miltä etäryhmiin osallistuminen on tuntunut?

Toiminnan kehittäminen

- Mitkä ryhmät toimivat hyvin ja mitä ryhmätoimintaa kannattaa jatkaa?
- Mitä haluaisit muuttaa ryhmätoiminnassa?
- Millaisen uuden ryhmän haluaisit?
- Mistä olet saanut tietoa Ystävyyskeskuksen toiminnasta? (facebook, opettaja, ilmoitus-taulu, kaveri, joku muu)
- Oliko tietoa helppo saada?
- Mitä kautta haluaisit saada tietoa?